

**Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích
Teologická fakulta
Katedra systematické teologie**

Bakalářská práce

PŘÍNOS VÍRY PRO FUNGOVÁNÍ RODINY

Vedoucí práce: Mgr. Kateřina Břichcínová, Th.D.

Autor práce: Eva Veselá

Studijní obor: Sociální a charitativní práce

Ročník: III.

2015

Prohlašuji, že svoji bakalářskou práci jsem vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že, v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění, souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě (v úpravě vzniklé vypuštěním vyznačených částí archivovaných Teologickou fakultou) elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

26. 3. 2015

EVA VESELÁ

Poděkování

Tímto bych ráda poděkovala paní Mgr. Kateřině Břichcínové, Th.D. za její laskavé a trpělivé vedení mé bakalářské práce. Poděkování také patří mé rodině a přátelům, kteří mě podporovali.

OBSAH

ÚVOD.....	6
1. RODINA JAKO ZÁKLAD SPOLEČNOSTI.....	8
1.1 OBJASNĚNÍ POJMU RODINA.....	8
1.2 PROTOTYP SPRÁVNĚ FUNGUJÍCÍ RODINY	9
1.3 PROBLÉMY SOUČASNÉ RODINY.....	10
1.4 SOCIÁLNÍ PRACOVNÍK NA POMOC RODINĚ.....	14
2. VELKÁ SVĚTOVÁ NÁBOŽENSTVÍ.....	17
2.1 KŘESŤANSTVÍ.....	17
2.2 MIMOKŘESŤANSKÁ NÁBOŽENSTVÍ	19
2.2.1 JUDAISMUS	19
2.2.2 ISLÁM	21
2.2.3 HINDUISMUS.....	22
2.2.4 BUDDHISMUS	23
3. KŘESŤANSKÁ RODINA.....	26
3.1 MANŽELSTVÍ JAKO ZÁKLAD RODINY	26
3.2 CHARAKTERISTIKA KŘESŤANSKÉ RODINY	28
3.3 ZÁKLADNÍ FUNKCE RODINY.....	31
3.4 ROLE V RODINĚ.....	33
3.4.1 ROLE OTCE.....	33
3.4.2 ROLE MATKY.....	34
3.4.3 ROLE DĚTÍ.....	34
3.5 ÚKOLY KŘESŤANSKÉ RODINY	35
3.5.1 VYTVÁŘENÍ OSOBNÍHO SPOLEČENSTVÍ.....	35
3.5.2 SLUŽBA ŽIVOTU	36
3.5.3 ÚČAST NA VÝVOJI SPOLEČNOSTI.....	36
3.5.4 ÚČAST NA ŽIVOTĚ A POSLÁNÍ CÍRKVE.....	37
4. VÝCHOVA DĚTÍ V KŘESŤANSKY ZALOŽENÉ RODINĚ	38
4.1 VÝCHOVA K VÍŘE.....	38
4.2 POSLUŠNOST DĚTÍ.....	39
5. VÝZNAM MODLITBY PRO RODINNÝ ŽIVOT.....	41

5.1 CHARAKTERISTIKA MODLITBY	41
5.2 JAK SE MODLIT	42
5.3 PŘEKÁŽKY MODLITBY	43
5.4 MODLITBY RODIČŮ.....	45
6. ZÁVĚREČNÁ ÚVAHA	47
ZÁVĚR	49
SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ	51
ABSTRAKT	54
ABSTRACT.....	55

Úvod

Jednou z oblastí sociální práce, pro mě z nejzajímavějších, je práce s rodinou. V této bakalářské práci budu pojednávat o víře v rodině a jejím přínosu pro toto primární společenství. Přestože je problematika víry v rodině v současné době značně opomíjena, rozhodla jsem se tomuto tématu věnovat. Domnívám se, že navzdory dnešní sekularizované společnosti, má víra v rodině stále co říci dnešnímu světu.

Cílem této práce je načrtnout podobu současné rodiny bez náboženského vyznání a rodiny, jejíž členové se hlásí k určitému náboženství. Pozornost věnuji přednostně rodině vyznávající křesťanství, protože toto náboženství má největší procento vyznavačů na světě. Zaměřím se na specifika křesťanské rodiny a na projevy víry v takové rodině, přičemž budu hledat odpověď na otázku: „V čem může křesťanská víra napomoci k dobrému fungování rodiny?“

Práce má teoretický ráz. Charakterizuji v ní typickou českou rodinu, krátce představuji velká světová náboženství, přičemž kladu zřetel na jejich význam pro rodinné společenství, poté se věnuji stěžejnímu tématu této práce, jímž je křesťanská rodina a její specifika. Závěrem polemizuji o konkrétních přínosech křesťanské víry pro fungování rodinného společenství.

V první kapitole mé bakalářské práce se pokusím přiblížit pojem rodina, pojednám o prototypu správně fungující rodiny, nastíním problémy, se kterými se potýká současná rodina, a zaměřím se na roli sociálního pracovníka při práci s rodinou.

Druhá kapitola seznamuje s problematikou náboženství, které má v této práci ústřední význam. Zaobírám se křesťanskou vírou, ale pro srovnání zmiňuji i ostatní světová náboženství v souvislosti s jejich vlivem na rodinný život.

Ve třetí kapitole pojednávám o křesťanské rodině. Pozornost zaměřuji již na samotné manželství, které je základem rodiny, charakterizuji křesťanskou rodinu a neopomím základní funkce rodiny a role rodinných členů.

Čtvrtá kapitola navazuje na třetí, a to tak, že poukazuje na výchovu dětí v křesťanské rodině, která se určitým způsobem liší od výchovy dětí v rodině nevěřících. Představím základní kroky k přiblížení Boha dětem a také poukážu na

souvislost mezi poslušností dětí vůči rodičům a vůči Bohu, kterou považuji v rámci výchovy v křesťanské rodině za významnou.

V páté kapitole se zaměřím na význam modlitby pro rodinný život. Nejdříve specifikuji tento výraz a poukážu na jeho podstatu, v další části pojednám o opěrných bodech na cestě k modlitbě, dále o některých překážkách na této cestě, a v poslední části se zaměřím na modlitby rodičů, které jsou pro duchovní život rodiny klíčové.

Poslední kapitola je psána formou úvahy nad tím, v čem může křesťanská víra pomoci ve fungování rodiny.

Při psaní této práce jsem čerpala z řady zdrojů, přičemž stěžejní literaturou, o kterou jsem se opírala, byla Bible, Písmo Starého a Nového Zákona, kniha Víra v rodině od Christine Ponsardové, dále kniha s názvem Křesťanská rodina od Larry Christenson a sociální práci blízká kniha Etické kontexty sociální práce s rodinou od Jindřicha Šrajera a Libora Musila.

1. Rodina jako základ společnosti

V této kapitole se pokusím přiblížit pojem rodina, pojednám o prototypu správně fungující rodiny, nastíním problémy, se kterými se potýká současná česká rodina, a v závěru se zaměřím na roli sociálního pracovníka při práci s rodinou.

1.1 Objasnění pojmu rodina

Z hlediska společnosti je rodina jakožto společenství zakládající a stabilizující prvek umožňující udržet psychickou identitu a integritu člověka. Nejedná se jen o místo vzniku nového života, ale především o prostor pro zrání a rozvoj jedince. Rodinné společenství poskytuje oporu a bezpečí rodičům i dětem.¹

Pojem rodina je často používaný. Obsahová stránka tohoto termínu bývá však málo objasněna a mnohdy je chápán jako cosi hodně rozmanitého. Rodina má řadu dimenzí, např.:

- rodina jako prostor stabilních a dynamických vztahů muže a ženy
- rodina jako prostor rodičovství, dětí a jejich významné personalizace a inkulturace
- rodina jako prostor osobního, sociálního a spirituálního vývoje
- rodina jako prostor duševního, sociálního a ekonomického zakotvení a jistoty.²

Historie rodiny jakožto primární skupiny procházela neustálým procesem změn z hlediska velikosti, významu a sociálního začlenění. V současnosti je kladen důraz na rovnost pohlaví, individuální rozhodnutí a na seberealizaci. V klasickém modelu manželství je však náročné zmíněné sloučit. Jednání mužů a žen v rámci soužití v manželství se tomu přizpůsobují, což se projevuje v současných sňatcích v pozdějším věku, nižším počtem dětí, individuálními životními styly, nechutí k manželství a tak podobně.³ Této problematice se budu věnovat později.

¹ srov. SOKOL, J. *Filosofická antropologie: člověk jako osoba*, s. 38.

² srov. ŠRAJER, J; MUSIL, L. *Etické kontexty sociální práce s rodinou*, s. 63.

³ srov. KOZLOVÁ, L; TOMANOVÁ, N. *Dobrovolné mateřství bez partnera* [online], poslední aktualizace 2012 [cit. 2015-3-19]. Dostupné na WWW: <http://www.genderonline.cz/cs/issue/3-rocnik-6-cislo-1-2005-rodicovstvi/10>.

V rodině nacházíme celkem tři hlavní kategorie rolí a dvojic: role manželská znamenající vztah mezi manželi, role rodičovská označující vztah mezi rodičem a dítětem a role sourozenecká, kterou rozumíme vztah mezi sourozenci.⁴

Rodiny jsou velice rozdílné, žijí v různých podmínkách. Některé ve velkých domech, jiné v menších. Příjmy se pohybují v různých úrovních. Přesto ale platí, že i když mají některé rodiny stejný dům, totéž vybavení, stejný počet členů v rodině, shodný měsíční příjem, některé z nich jsou spokojenější než jim podobné. Spokojenost v rodině ovlivňuje rodinný systém, komunikace, rodinná pravidla, sebeúcta jednotlivců a tak dále.⁵

1.2 Prototyp správně fungující rodiny

V této podkapitole bych chtěla pojednávat o prvcích, které se vyskytují ve správně fungující rodině. Podotýkám, že se budu zabývat nejprve rodinou nevěřících. Ke křesťanské rodině, která je stěžejní pro tuto práci, se dostanu později.

Ve „správné“ rodině projevují rodiče svou vlastní jedinečnost, jsou láskyplní, sdílní, laskaví, zodpovědní, realističtí a upřímní.⁶ Členové hovoří svobodně o svých emočních záležitostech. Mluvit mohou o všem – o radostech, úspěších, ale také o zklamání, strasti, bolestech či kritice. V úspěšné rodině umí členové plánovat. Dojde-li k narušení nějakého plánu, pohotově se přizpůsobí a mnohdy dokonce se smyslem pro humor. Tímto stylem jsou její členové schopni si poradit s řadou životních problémů, aniž by panikařili.⁷

Ve zdravé rodině děti snadno získají vědomí, že lidský život a city jsou hodnotnější než vše ostatní. Rodiče jsou spíše než autoritativními šéfy povzbudivými vedoucími. Svou úlohu vidí především v učení svých dětí lidskosti za každé situace. Rodiče před dětmi připouští své mylné i správné názory, své bolesti, zklamání, rozhořčení i radosti. Jejich chování je v souladu s jejich slovy. Jakožto dobří vedoucí svých dětí si rodiče vybírají vhodný čas na rozhovor s dětmi, ideálně tehdy, kdy ony samy chtějí. Když dítě

⁴ srov. SATIROVÁ, V. *Knih o rodině*, s. 179.

⁵ srov. tamtéž, s. 259.

⁶ srov. tamtéž, s. 234.

⁷ srov. tamtéž, s. 24.

nesprávně jedná, rodiče mu nabídnou pomoc, která dítěti může pomoci odstranit strach a pocit viny a zároveň se poučit z toho, co rodič hodlá dítěti poskytnout.⁸

Ve „správné“ rodině rodiče vědí, že děti nejsou úmyslně zlé. Pokud se chovají nesprávně, jsou si vědomi, že muselo vzniknout nějaké nedorozumění nebo byla něčí sebeúcta velmi nízká. I v takové rodině někdy dochází k potrestání dětí. Když už tato situace nastane, rodiče spoléhají na upřímnost svých dětí. Žádají o informace, chápou, naslouchají, volí příhodný čas a nezapomínají na emoce dětí a jejich přirozenou touhu po učení a snaze se zavděčit.⁹

Každá rodina prochází určitými změnami. Ve „správné“ rodině jsou si rodiče vědomi, že změny jsou nevyhnutelné. Jejich děti rychle procházejí různými stádii, i oni sami se neustále vyvíjejí a mění. Mění se i svět kolem nich. Pro rodinu představují změny součást života a snaží se je i kreativně využívat, což rodinu může učinit dokonalejší.¹⁰

Rodina by měla mít svůj čas rozdělen na tři části: osobní čas, který je pro každou osobu ve formě bytí o samotě, párový čas, kdy se každá osoba stýká se všemi ostatními jednotlivě a skupinový čas, ve kterém je celá rodina pospolu. Rodina se snaží, aby všichni členové měli tyto tři časové úseky v každém dnu.¹¹

Když do „správné“ rodiny přijde host, vidí a slyší život. Členové jsou uvolnění, dívají se jeden na druhého, mluví jasným hlasem, vztahy jsou harmonické. Už i malé děti, ke kterým se rodina chová do jisté míry jako k osobnostem, jsou otevřené a přátelské. Optimálně vypadající dům je plný světla a barev, slouží pohodlí a potěšení rodiny. Je-li tam ticho, jedná se o pokojné ticho, je-li tam hluk, jedná se o hluk smysluplné aktivity.¹²

1.3 Problémy současné rodiny

V současnosti existuje řada dysfunkčních rodin, pro které je charakteristické nenaplňování základních funkcí, které má rodina naplňovat. V následujících řádcích představím problematiku dnešních rodin ze sociálně etického pohledu.

⁸ srov. SATIROVÁ, V. *Kniha o rodině*, s. 24-25.

⁹ srov. tamtéž, s. 25-26.

¹⁰ srov. tamtéž, s. 26.

¹¹ srov. tamtéž, s. 264.

¹² srov. tamtéž, s. 23.

V důsledku procesu industrializace dochází k proměně životních poměrů rodiny. Postupné oddělování produkce a domácnosti má za následek, že životní rytmus, rozdělení rolí a povaha vztahů přestávají být primárně stanoveny průběhem prací a také dochází k redukci domácnosti na jádro rodiny, která přebírá charakter citového společenství. Rodina se ze svých dosavadních funkcí začíná vyvazovat. Příčinou jsou specializované instituce, na které přechází značné množství úkolů, jež patří rodině. Specializované instituce totiž rodině konkurují a na základě lepších možností mnohdy zcela převezmou úkol rodiny, např. co se týče úkolů v rámci vzdělání či zdravotní péče. Rodina se vyvazuje i z mravních pravidel sociálně kontrolovaných. Pravidlo přidělení rolí podle pohlaví již přestává být uznáváno. Ženy mají stejné vzdělání jako muži a začínají tak být na nich finančně nezávislé. Tyto proměny mohou za jistých okolností ohrozit důstojnost některých členů rodiny.¹³

Pozitivní hodnoty jako např. opravdová angažovanost pro rodinu, snaha překonávat neshody, přinášení obětí a věrnost začínají být v rodině opomíjeny, nebo zcela odmítány. Upřednostňovaným začíná být emocionální prožívání, přitažlivost a láska, která je v důsledku své romantiky příliš přelétavá a nestálá.¹⁴

Postupně dochází k zásadní proměně vztahů v rodině. Děje se to v důsledku kulturně sociálních i legislativních změn v rámci rodinného práva, sociálně právní ochrany a zabezpečení práv dětí, životních postojů, které prezentují v první řadě média, dále v důsledku módních trendů, reklamy a také všeobecné krize autority. Dochází k proměně postavení otce, matky a dětí. Získání rodičovské autority začíná být náročnější.¹⁵

Stále otevřeným nebo také vývojově nedořešeným problémem jsou změny rolí v rodině. Běžným se stala „tradiční“ dělba role muže a ženy v rodině a také účast obou rodičů při obstarávání příjmů na trhu práce.¹⁶ Důraz na úplnou zaměstnanost žen a nízké příjmy vyžadují, aby oba rodiče přispívali do rodinného rozpočtu. Prosadil se model tzv. dvoupříjmové rodiny.¹⁷ Tato změna může vnést do rodiny neklid a nesoulad. Žena začíná být v důsledku souběhu své profese a hlavní zodpovědnosti za děti a domácnost

¹³ srov. ŠRAJER, J; MUSIL, L. *Etické kontexty sociální práce s rodinou*, s. 50.

¹⁴ srov. tamtéž, s. 50.

¹⁵ srov. tamtéž, s. 50-51.

¹⁶ srov. tamtéž, s. 135.

¹⁷ srov. CHALOUPKOVÁ, J; ŠALAMOUNOVÁ, P. *Postoje k manželství, rodičovství a k rolím v rodině v České republice a v Evropě*, s. 30.

přetížena. Je nespokojená, ohledně rozhodování o výchově dětí a chodu domácnosti má v rodině hlavní slovo. Nespokojenost jednoho či obou rodičů je přenášena na děti. Rodiče pro nespokojenost svých dětí ale nemívají příliš velké pochopení. Hovoříme-li o nespokojenosti, je nutno podotknout, že zdrojů je pro ni v rodině, která sloučila „tradiční“ dělbu rolí s účastí obou rodičů na trhu práce, příliš mnoho. Rodina mnohdy nedokáže být klidným zázemím a poskytovat účinnou psycho-sociální podporu pro naplňování rolí v životě.¹⁸

Dnešní rodiče nedostatečně reagují na potřeby svých dětí. Oni sami totiž nemuseli v době svého dětství a dospívání poznat správné vzory jednání, které by pro ně byly vodítkem k řádné péči a výchově svých dětí. Tito rodiče nejsou schopni náležitě se věnovat potřebám dětí. Děti předpokládají, že jim rodiče poskytnou emoční a sociální podporu. Té se jim ale nedostane, protože ani rodičům se této podpory nedostávalo. Rodičům chybí pochopení pro vývojové potřeby dětí.¹⁹

Podstatným problémem dnešních rodin je čas. Existenční starosti a profese, resp. pracovní vytíženost, rodičů určují rytmus rodinného života. Rodina mnohdy nemá čas sama na sebe. Jak náročným se stává obyčejné setkání u stolu a chvíle bytí pohromadě. Řada dětí zůstává nejednou doma sama bez jakéhokoli citového zázemí.²⁰ V. Satirová poukazuje na důležitost komunikace a naslouchání v rodině. Komunikace se podle ní stala nejdůležitějším faktorem určujícím povahu vztahů, které si jedinec vybuduje a co se mu ve světě přihodí. Děti se mnohdy snaží přilákat pozornost rodičů, ne vždy je ale tato jejich potřeba naplněna.²¹

Co se týče reprodukce obyvatelstva, nejčastější společensky diskutovanou otázkou je její kvantita, která rozhoduje o životní úrovni a také o samotné existenci lidstva. V České republice, ale i dalších evropských státech, je porodnost v posledních letech nízká. V dřívějších dobách bylo rozhodování o počtu dětí spíše otázkou kvantity. Děti byly pro rodinu ekonomickým přínosem, zvláště jako pracovní síla, která byla potřebná. V současnosti dochází k opaku. Děti jsou pro rodinu spíše ekonomickou zátěží. Rodiče chtějí pro své děti někdy až nadstandardní podmínky pro rozvoj, nevěří ale ve schopnost udržet dětem tento blahobyt, proto již další děti nechtějí. Oproti dřívějšíku došlo ke

¹⁸ srov. ŠRAJER, J; MUSIL, L. *Etické kontexty sociální práce s rodinou*, s. 135-136.

¹⁹ srov. tamtéž, s. 130-131.

²⁰ srov. tamtéž, s. 51.

²¹ srov. SATIROVÁ, V. *Kniha o rodině*, s. 55.

změně touhy muže a ženy po rodině. Ukázalo se, že s poklesem porodnosti značně klesá u mladší generace touha po dítěti. Hodnota rodiny se pro nemálo mladých lidí stala tzv. „abstraktní hodnotou“.²²

V běžné rodině se děti mnohemu učí, prochází školou sociálních vztahů, učí se solidárnímu jednání, ochotě a dalšímu. To vše začíná být ale relativizováno. Příčinou jsou rozpadlá manželství, jejichž počet stále stoupá, nemanželské formy soužití, zvyšující se počet dětí rodících se mimo manželství a rodiče, kteří dávají přednost svým požitkům a zábavě.²³

Dnešní rodiny jsou více labilní, a proto neposkytují svým členům tolik opory. Vyznačují se složitějšími vztahovými situacemi, které pramení z rozvodů a nových sňatků. Děti jsou vystaveny větším účinkům okolí nedůvěry. Rodiny mají méně dětí, jsou izolovanější, a proto nereprodukuje lidský a sociální kapitál.²⁴

Dalším problémem dnešních rodin je jakási soutěž mezi rodinou a trhem. V současné době je výhodnější nakoupit vše na trhu, než si něco připravovat doma. Nejedná se jen o textilní a oděvní průmysl, který může za vyřazení ze hry podomácku šité oblečení. I samotná příprava jídel a nápojů v domácnosti se mírně omezila. Konkurentem je široká škála polotovarů. Rodina si dnes může dojít na jídlo do restaurace, pokud je finančně zaopatřena, a může-li si to dovolit, není problémem nechat si jídlo zavést až domů. Domácnost tímto způsobem ztrácí dovednost vytvářet věci doma.²⁵

V rodinném společenství musí být přítomna vzájemná pomoc, ale také mezigenerační solidarita. Vlivem trhu a nevhodné intervenční pomoci ze strany sociálního státu jsou oslabovány rodinné a mezigenerační vazby. Tímto je ohrožen i mechanismus zmíněné vzájemné pomoci a solidarity. Trh totiž žádá plnou angažovanost v práci a sociální instituce pak přebírají úkoly, které náleží rodině.²⁶

Další problém, který se může vyskytnout v rodině, pramení z úbytku všeobecně uznávaných vzorů rodinného života ve společnosti. V rodině pak totiž dochází k rozdílným osobním představám členů o rodinném soužití. Společnost neuznává

²² srov. ŠRAJER, J; MUSIL, L. *Etické kontexty sociální práce s rodinou* tamtéž, s. 53.

²³ srov. tamtéž, s. 54.

²⁴ srov. tamtéž, s. 38.

²⁵ srov. tamtéž, s. 56.

²⁶ srov. tamtéž, s. 57.

obecné vzory společného života, a přesto od členů rodin očekává, že případné rozdíly ve svých představách o rodinném soužití vyřeší dohodou a důvěrou ve správné úmysly partnera. Tímto způsobem vyvolaný důraz na společnou dohodu a důvěru poskytuje šanci k tomu, aby lidé žili podle svých představ a nabízeli lásku. Je to však zdroj rizika a nestability, protože lidé nemají možnost čerpat ze svých zkušeností s rodinou, ze vzdělávání, z médií nebo také od církevních autorit návody, jakými způsoby nahradit rozhodování a život podle příkladu vzájemnou dohodou a důvěrou. Sociální prostředí neposkytuje rodinám odpovídající podporu, kterou rodina slibně očekává. Tímto způsobem přichází rodina do nesnází.²⁷

Zvládání obtížných životních situací, kterým rodina čelí, je ovlivňováno vlastnostmi jednotlivých členů rodiny, např. ochotou vnímat potřeby členů rodiny, příjmy, známostmi, zdravotním stavem apod. Zda rodina zvládne náročnou životní situaci, záleží také na charakteristice rodiny jako malé skupiny, např. jaká je její schopnost s využíváním příjmů pro uspokojování potřeb členů rodiny, postupy při různých rozhodování, komunikace v rodině atd. Při zvládání těchto životních situací hrají tedy důležitou roli interakce uvnitř rodiny.²⁸

Situace dnešních rodin se zhoršuje a nepřipouští jednoduché odpovědi. Tato problematika je v každé západní zemi předmětem zájmu mnoha vědních disciplín jako např. ekonomie, sociologie, teologie, psychologie, demografie, politologie, až k teorii sociálního státu, oblasti zákonodárství a práva. Problém dnešních rodin je záležitostí celé západokřesťanské civilizace.²⁹

1.4 Sociální pracovník na pomoc rodině

Nyní představím roli sociálního pracovníka při práci s rodinou nacházející se v nepříznivé životní situaci a zásadní otázky, které si sociální pracovník klade, než začne pracovat na změně této situace.

Pomoc rodině patří ke klasické oblasti sociální práce, která je církevně podporována. Tato práce je nábožensko - morálně motivována a teologicko – eticky

²⁷ srov. ŠRAJER, J; MUSIL, L. *Etické kontexty sociální práce s rodinou*, s. 138.

²⁸ srov. tamtéž, s. 11.

²⁹ srov. tamtéž, s. 38.

reflektuje sociální práci. Rodina, sociální práce, náboženství a etika – to vše v rámci pomoci rodině spolu úzce souvisí.³⁰

Úkolem sociálního pracovníka je pomoci rodině při zvládnání obtížných situací. Pokouší se podpořit změnu nepříznivých faktorů jako např. vlastnosti rodiny, rodinných příslušníků nebo charakteristik sociálního prostředí rodiny. Kvůli těmto faktorům jsou určité životní situace těžko zvládnutelné. Tato změna, o kterou se sociální pracovník pokouší, spočívá v utlumení negativního působení jedněch faktorů a v posilování pozitivního působení druhých faktorů. Sociální pracovníci přitom mohou využívat vhodné metody práce s klientem či společně se členy rodiny. V některých případech zprostředkují pracovníci rodině služby jiných pomáhajících profesí. Jedná se např. o lékaře, psychology, osobní asistenty, pečovatele, anebo mohou zajistit nějakou duchovní podporu.³¹

Sociální pracovník pomáhá rodině také vytvářet atmosféru pohody v případě, kdy je rodina zneklidněna nesourodostí rodinných a pracovních rolí. Hledá způsob uspořádání soužití v rodině, který umožní vyváženou šanci, zátěží a výhod partnerů a samozřejmě vytvářet příznivé podmínky pro děti.³²

Při práci s rodinou stojí sociální pracovník před otázkou: „Jak postupovat, abych právě této rodině skutečně pomohl?“. Sociální pracovník může využívat praktických zkušeností, teorií známých faktorů či dimenzí životních situací rodin. Do svého, obvykle užívaného repertoáru, může zařadit i otázky, které mu pomohou při práci s rodinou. Zásadní otázky zní:

- „Které životní úkoly vnímají členové rodiny jako naléhavé?“
- „Co je překážkou pro zvládnutí těchto životních úkolů?“

Význam první otázky spočívá v upoutání pozornosti na to, co rodina vnímá jako vážné. Sociální pracovník tak lépe rozpozná případné odlišnosti či naopak shody v jeho představách a v představách rodiny o tom, co je nutno řešit. Druhá otázka napomáhá k nalezení problému, jenž je třeba změnit.³³

³⁰ srov. KROCKAUER, R; BOHLEN, S; LEHNER, M. *Theologie und soziale Arbeit Handbuch für Studium, Weiterbildung und Beruf*, s. 172.

³¹ srov. ŠRAJER, J; MUSIL, L. *Etické kontexty sociální práce s rodinou*, s. 12-14.

³² srov. tamtéž, s. 136.

³³ srov. tamtéž, s. 145-147.

Sociální pracovník také zaměřuje svou pozornost na tzv. zlomové úkoly, ke kterým dochází v obvyklých „přechodových situacích“. Těmi jsou příchod nového člena do rodiny, opuštění dětí domova, odchod rodičů do důchodu a další. Někteří členové se nedokážou vyrovnat s důsledky této situace, ať už psychickými, ekonomickými či jinými. Tato situace je pro ně těžko zvládnutelnou zátěží.³⁴

³⁴ srov. ŠRAJER, J; MUSIL, L. *Etické kontexty sociální práce s rodinou*, s. 9-10.

2. Velká světová náboženství

V přítomné kapitole krátce představím významná světová náboženství a projevy víry jejich vyznavačů, neboť moje práce se zabývá fenoménem víry v rodině. Jak už jsem zmínila v úvodu, práce se soustřeďuje na víru v křesťanství, které má největší procento vyznavačů (přibližně 32 %) a je nejrozšířenějším celosvětovým náboženstvím.³⁵

2.1 Křesťanství

Křesťanství je nejrozšířenější celosvětové náboženství, jak bylo uvedeno výše. Toto náboženství je rozděleno na řadu církví. V této práci se budu zabývat římskokatolickou církví a to proto, že je ze všech největší a zároveň mému srdci nejbližší.

Označení „křesťan“ znamená v překladu „kristovec“, tj. ten, kdo náleží Kristu. Je odvozeno z řeckého „christos“. Tento titul byl dán historické postavě, Ježíši Kristu, Božímu pomazanému. Křesťanství je největší, nejrozšířenější a etnicky nejrozmanitější náboženství na světě.³⁶

Za zdroj věrouky považují křesťané, tedy příslušníci křesťanství, Bibli. Je to soubor mnoha knih vznikajících v průběhu dlouhých staletí, který má řadu autorů, někteří zůstali anonymní. Bible má dvě části – Starý zákon a Nový zákon. Starý zákon se skládá z knih Mojžíšových, historických knih, naučných a prorockých knih. Nový zákon tvoří Evangelia, Skutky apoštolů, apoštolské listy a kniha Zjevení.³⁷

Jedním z nejdůležitějších pilířů křesťanství je víra v jednoho Boha, Stvořitele. Podotýkám, že toto vyznání sdílí křesťané spolu s židy a muslimy, o kterých se zmíním později. Ústřední místo v křesťanství zaujímá postava Ježíše Krista, který se narodil přibližně v roce 4 př. n. l. ve městě Betlém, ležícím v Izraeli.³⁸ Evangelia se shodují, že se narodil zázračným způsobem mladé dívce jménem Maria. Podle Lukášova evangelia se této dívce zjevil anděl a sdělil jí, že počne a porodí syna, kterému dá jméno Ježíš a bude nazván synem Nejvyššího.³⁹ Ježíš své dětství a dospívání strávil ve městě Nazaret, kde se vyučil tesařině. Zhruba ve svých třiceti letech začal veřejně působit. Vyučoval pomocí podobností, skrze která chtěl ukázat, jak se bude Boží království

³⁵ srov. KEMP, H. P. *ABC světových náboženství*, s. 76.

³⁶ srov. tamtéž, s. 76.

³⁷ srov. WINTER, D. *ABC Křesťanství*, s. 12.

³⁸ srov. KEMP, H. P. *ABC světových náboženství*, s. 8.

³⁹ srov. *Bible: Písmo svaté Starého a Nového zákona*, Lk 1,31-32.

projevovat. Ježíš Nazaretský také kázal a uzdravoval nemocné. Na podnět židovských náboženských autorit, které se chtěly Ježíše zbavit, byl odsouzen a ukřižován v Jeruzalémě. Po jeho smrti se odehrály jedinečné události. Podle evangelií byl třetí den po ukřižování vzkříšen. Těmi, kdo uvěřili ve vzkříšení na základě znamení, jakými byly prázdný hrob a setkání se zmrtvýchvstalým Pánem, byla tato skutečnost vnímána jako potvrzení všeho, co Kristus hlásal a ztělesňoval.⁴⁰

Ještě za svého života řekl Ježíš Petrovi, jednomu ze svých proroků, že je skálou, na které zbuduje svou církev.⁴¹ Církvi je myšleno shromáždění nebo také společenství lidí. Charakteristickým znakem církve je víra v Ježíše Krista. Posláním je získávat učedníky z celého světa. Církev je povolána k hlásání mocných skutků Ježíše Krista. Měla by být svatá a všeobecná, tzn. všeobjímající.⁴²

V římskokatolické církvi jsou jádrem bohoslužby svátosti. Svátost je obřad či rituál, který věřícím konkretizuje tajemství Kristova vtělení, smrti a vzkříšení. Římskokatolická církev slaví celkem sedm svátostí:

- Eucharistii, jež je ústřední součástí mše svaté.
- Křest, což je obřad uvedení do církve, je symbolem očištění člověka od hříchů.
- Biřmování, jež znamená přijetí člověka za plnoprávného člena církve.
- Smíření, což je zpověď z hříchů a následné odpuštění.
- Poslední pomazání, které se uděluje nemocnému člověku pomazáním oleje.
- Svěcení, které uděluje způsobilost ke kněžské službě.
- Sňatek, který zahrnuje svátost přijímání.⁴³

Křesťané slaví také řadu svátků. Vrcholnými momenty jejich liturgického roku jsou Vánoce, Velikonoce a Svatodušní svátky. O Vánocích se křesťané radují z inkarnace, zrození Ježíše Krista, který pro ně znamená největší Boží dar lidstvu. Věřící ve vánočním čase tradičně zdobí kostely, do kterých umisťují jesličky. Vzájemně se obdarovávají a hodují.⁴⁴

⁴⁰ srov. KEMP, H. P. *ABC světových náboženství*, s. 76-77.

⁴¹ srov. *Bible: Písmo svaté Starého a Nového zákona*, Mt 16,18.

⁴² srov. KEMP, H. P. *ABC světových náboženství*, s. 50-51.

⁴³ srov. KEENE, M. *Světová náboženství*, s. 102-103.

⁴⁴ srov. tamtéž, s. 114.

Velikonocům předchází postní doba, která připomíná též Ježíšův půst a Spasitelova pokušení na poušti. Začíná tzv. Popeleční středou a končí ve svatém týdnu. V tomto týdnu si křesťané připomínají Ježíšův příjezd do Jeruzaléma, tzv. Poslední večeři, kterou Ježíš strávil se svými učedníky, Ježíšovu smrt a vzkříšení k novému životu.⁴⁵

Svatodušní svátky, nazývané Letnice, slaví křesťané čtyřicet dní po Velikonocích. Připomínají seslání Ducha svatého prvním křesťanům v Jeruzalémě.⁴⁶

Základní součástí křesťanského života je modlitba, důsledek a zároveň zdroj vztahu mezi Bohem a člověkem. Modlil se i Ježíš a modlitbu rozšiřoval mezi další lidi. Modlitba má tyto základní prvky: pokání, což pro člověka znamená přiznání si svých vin a nalézání odpuštění u Boha; prosba znamenající vyjádření proseb nejen za sebe; rozjímání jakožto úvaha o aspektech Boží povahy, lásky a díle a posledním prvkem je díkyvzdání, které se vyjadřuje za Boží milosrdenství. Modlitba může být společná s více lidmi anebo osobní, kdy se člověk modlí o samotě.⁴⁷

2.2 Mimokřesťanská náboženství

V této podkapitole velmi krátce zmíním ostatní světová náboženství pro srovnání a poskytnutí základního přehledu. Uvedu základní fakta týkající se jednotlivých náboženství a zamyslím se nad vlivem daného vyznání na rodinu.

2.2.1 Judaismus

Judaismus je považován za náboženství Židů, avšak ne každý etnický Žid je aktivním vyznavačem judaismu. Jeho vznik sahá přibližně do r. 2000 př. n. l. Ústřední postavu tohoto náboženství představuje prorok Mojžíš, který za svého života vyvedl otroky z Egypta do zaslíbené země a během této cesty mu Bůh zjevil Boží zákon pro svůj lid.⁴⁸

Židé se považují za vyvolený Boží národ. Berou zřetel na tělesnou a materiální složku jejich existence.⁴⁹ Klíčovým písmem je u židů Tanach, který je rozdělen na tři

⁴⁵ srov. KEENE, M. *Světová náboženství*, s. 114-115.

⁴⁶ srov. tamtéž, s. 115.

⁴⁷ srov. KEMP, H. P. *ABC světových náboženství*, s. 36-37.

⁴⁸ srov. tamtéž, s. 66.

⁴⁹ srov. KEENE, M. *Světová náboženství*, s. 38-39.

části: Tóru, která je souhrnem všeho, co lze vědět o Bohu a jeho vztahu ke světu, Proroky a Spisy.⁵⁰

Toto náboženství je založeno na smlouvě, ve které je ustanovena povaha vztahu mezi Bohem a židovským národem. V důsledku této smlouvy, na kterou je brán značný zřetel, se judaismus zaměřuje více na způsob života a na to, jak žít v souladu s tím, co Bůh od lidí očekává.⁵¹

Domácí život se u židů soustřeďuje na posvátnou povahu manželství. Manželství je podle židovské tradice považováno za ideální stav pro každého. Manželství má dávat radost, blaženost a lásku pro oba manžele a také má vytvořit ideální prostředí pro děti, což je považováno za základní motiv. Svatební obřady se v židovských obcích příliš neliší. Svatba v synagoze je povolena pouze pro židovského muže a židovskou ženu. Nesmí se konat ve sváteční den. Při této svatbě je zvykem, že manželský pár stojí pod svatebním baldachýnem, který je symbolem domova, jež manželé společně založí.⁵²

Židovský domov je domovem, do kterého byl pozván Bůh. Již na první pohled je možné tento dům poznat. Tóra, jedna ze tří částí Písma židů, jak jsem již zmínila, požaduje, aby na některé dveře v domě byl připevněn kousek pergamenového svitku, který obsahuje slova z Písma. Židovská tradice klade velký důraz na domov, jenž má být místem laskavosti a lásky a má poskytovat pohostinství a střechu nad hlavou pro všechny příbuzné, přátele a také cizince.⁵³

Významným dnem sjednocujícím celou židovskou rodinu je sabat, den klidu. Je pokládán za ústřední slavnost v židovském životě. Tento den začíná při pátečním západu slunce a končí o sobotní noci. Podle Tóry Bůh šest dní tvořil svět a sedmého dne odpočíval, proto je sabat dnem odpočinku. Než začne sabat, zapálí doma matka společně s dětmi dvě svíce. Matka se modlí za blaho celé své rodiny a otec této rodině požehná. Následuje slavnostní večeře sjednocující celou rodinu, poté rodina zpívá speciální písně a modlí se. O sabatu se pak rodina účastní bohoslužby v synagoze.⁵⁴

⁵⁰ srov. KEENE, M. *Světová náboženství*, s. 44.

⁵¹ srov. KEMP, H. P. *ABC světových náboženství*, s. 67.

⁵² srov. KEENE, M. *Světová náboženství*, s. 56.

⁵³ srov. tamtéž, s. 50-51.

⁵⁴ srov. tamtéž, s. 48-49.

2.2.2 Islám

V překladu znamená slovo islám „podrobení se.“⁵⁵ Jedná se o ucelený způsob života, který zahrnuje všechny sféry, tedy rodinnou sféru, společenskou, politickou, duchovní, náboženskou, finanční, komunitní a osobní. Islám vyžaduje bezpodmínečné následování, přičemž modelem je prorok Mohamed a učení Koránu.⁵⁶

Islám vznikl v 7. století v Arábii. Za nejlidnatější muslimskou zem je považována Indonésie. Na světě žije přibližně 1,6 miliardy muslimů.⁵⁷

U muslimů je zvykem dávat novorozencům při přestřihování pupeční šňůry nějaké náboženské jméno jako např. Muhammad, Alí či Fátima. Do pravého ucha se novorozencům šeptá volání k modlitbě a do levého ucha vyznání víry. Při obřadu aqíqa (tj. pojmenování), který se běžně koná 6. – 7. den po narození, dostane dítě nějaké jméno. Oblíbeným je jméno Proroka a jeho příbuzných, jméno Alí nebo také Husajn. Dětem se při tomto obřadu odstříhne pramínek vlásků, který se posléze zváží a protihodnota této váhy se ve stříbře a zlatě rozdává chudým v podobě almužny.⁵⁸

Když dítěti začne růst první zub, mnozí muslimové připraví na počest slavnost. Dítě se položí na bílou látku a postaví se před něj tři předměty – nůžky, Korán a zlatý předmět. Podle toho, na co dítě nejdříve sáhne, se určí jeho předzvěst. Buď bude šikovné, nebo bude mít dobré školní vzdělání a v případě, že dítě sáhne jako první po zlatě, čeká na něj ve světě bohatství.⁵⁹

Téměř v celém islámském světě se praktikuje obřízka a to i přes to, že se o ní v Koránu nepíše. Muslimové ji považují za záslužný čin. Vykonává se nejčastěji ve věku od sedmi do deseti let. Prostřednictvím tohoto úkonu je věřící chlapec přijat do společenství muslimů. Tato událost bývá spojena s velkou rodinnou slavností.⁶⁰

Co se týče svatby muslimů, ta je brána jako důležitá událost spíše pro ženy, které odcházejí se své původní rodiny a začínají žít v rodině ženicha. Celá svatební událost probíhá celkem tři dny. První večer tráví nevěsta s pozvanými ženami v domě svých rodičů. Ženich oslavuje zvláště s muži. Tato oslava pokračuje i druhý den, přičemž večer

⁵⁵ srov. KEENE, M. *Světová náboženství*, s. 92.

⁵⁶ srov. tamtéž, s. 87.

⁵⁷ srov. KEMP, H. P. *ABC světových náboženství*, s. 86.

⁵⁸ srov. KIRSTE, R; SCHULTZE, H; TWORUSCHKA, U. *Svátky světových náboženství*, s. 76-77.

⁵⁹ srov. tamtéž, s. 77.

⁶⁰ srov. tamtéž, s. 77-78.

dorazí nevěsta se svatebčany do ženichova domu. Nevěsta tam pozdraví ženichovu rodinu a oslava pokračuje. Třetího dne již tato slavnost končí uzavřením sňatku před státním úřadem.⁶¹

Rodina je u muslimů považována za základ společnosti a manželství je chápáno jako páteř rodinného života. Již na samotném výběru partnera se v muslimských komunitách podílí celá rodina. Když je vše nutné dohodnuto, zaplatí ženich, popř. jeho otec, věno.⁶²

Prvním pravidlem v muslimské rodině je, že mezi manželi panuje láska a milosrdenství. Další pravidlo, které je považováno za základní, říká, že muž je živitelem rodiny, a to i kdyby byla žena bohatší. V islámu také platí, že v případě neshody má poslední slovo muž, který dokáže ve většině případů uvažovat racionálněji a ne tak unáhleně jako žena, která je více emocionálně založena. Toto a i další pravidla určil islám proto, že mu záleží na dobru a správném fungování rodiny. Islám totiž klade velký důraz na dobro celé společnosti, a aby toto dobro mohlo být naplněno, je nutno starat se o společnost již od začátku.⁶³

2.2.3 Hinduismus

Hinduismus zahrnuje poměrně různorodé názory na svět, náboženské a filosofické systémy a na životní styl. Hinduismus lze označit jako světový názor. Zahrnuje mnoho náboženských směrů a řadu rituálů.⁶⁴

Hinduismus je považován za nejstarší náboženství na světě, které vzniklo v Indii přibližně v r. 1800 př. n. l., základy však nejsou jisté. Hinduisté mají mnoho Bohů a Bohyň, přičemž všichni jsou chápáni jako odraz nejvyššího ducha Brahma. Hlavní složkou hinduismu je víra v nekonečný cyklus zrození.⁶⁵

Mezi šestnáct obřadů, které vyznačují nejdůležitější etapy života hinduistů, patří svatba. Je znamením začátku postavení „hospodáře“. Svatební obřad je bohatý na

⁶¹ srov. KIRSTE, R; SCHULTZE, H; TWORUSCHKA, U. *Svátky světových náboženství*, s. 78-79.

⁶² srov. KEENE, M. *Světová náboženství*, s. 141.

⁶³ srov. SHEHADEH, S. Rodina v islámu [online], poslední aktualizace 7. 12. 2012 [cit. 2015-03-21]. Dostupné na WWW: <http://www.infomuslim.cz/news/rodina-v-islam/>.

⁶⁴ srov. KIRSTE, R; SCHULTZE, H; TWORUSCHKA, U. *Svátky světových náboženství*, s. 81.

⁶⁵ srov. KEENE, M. *Světová náboženství*, s. 8-10.

symboliku. Koná se u posvátného ohně, který novomanželé obcházejí dávajíce si vzájemné sliby.⁶⁶

Rodina je v hinduistické společnosti považována za základní jednotku, která zodpovídá za udržování hinduistických tradic a zvyků, přičemž významnou složku tvoří náležité uctívání rodinného božstva. V každém domě je umístěna svatyně s obrazem či soškou rodinného Boha.⁶⁷ Nachází se na oltáříku v domácí obřadní místnosti. Většinou každý den se zde rodina setkává na společné bohoslužbě, kterou vede jeden z členů rodiny. Jiný rodinný příslušník doprovází bohoslužbu na hudebním nástroji, např. flétně či menším harmoniu. Bohoslužbu doprovázejí modlitby, ve kterých rodina děkuje za prožité události, vzpomíná na ostatní lidi a vyslovuje prosby zaměřující se na budoucnost. Modlitbu je možno adresovat jakémukoli božstvu.⁶⁸

Výchova hinduistických dětí směřuje k dodržování následujících povinností: vykonávání jógy či meditace, projevování úcty k rodinnému Bohu, vyjadřování úcty ke starším a předkům, nabízení pohostinnosti pro všechny chudé a svaté muže nebo ženy a respekt k jakýmkoli živým tvorům.⁶⁹

V hinduistickém domě nesou zásadní břemeno duchovní zodpovědnosti překvapivě ženy. Jejich úkolem je udržování všech nezbytných náboženských rituálů a oslav svátků a také předávání příběhů, na kterých si hinduismus, jemuž je vlastní silná vypravěčská tradice, zakládá.⁷⁰

2.2.4 Buddhismus

Vznik buddhismu souvisí se synem jednoho severoindického správce, jehož jméno je Siddhárta Gautama. Siddhárta, který se stal později Buddhou, žil přibližně v letech 450. – 350. př. n. l. Slovo „Buddha“ znamená v překladu „osvícený“.⁷¹

Lidé vyznávající buddhismus věří, že člověk je touhou připoután k cyklu zrození, života a smrti. Věřící v opakované znovunarození na různých existenciálních úrovních.

⁶⁶ srov. KEENE, M. *Světová náboženství*, s. 28-29.

⁶⁷ srov. tamtéž, s. 26.

⁶⁸ srov. KIRSTE, R; SCHULTZE, H; TWORUSCHKA, U. *Svátky světových náboženství*, s. 83-84.

⁶⁹ srov. KEENE, M. *Světová náboženství*, s. 26-27.

⁷⁰ srov. tamtéž, s. 27.

⁷¹ srov. KIRSTE, R; SCHULTZE, H; TWORUSCHKA, U. *Svátky světových náboženství*, s. 91.

Buddhisté považují své vyznání spíše za inteligentní uvažování o lidském dilematu či filozofii života než za náboženství.⁷²

Pro buddhisty představuje rodina velkou hodnotu. Tradiční buddhistické společnosti většinou pokládají sňatek za světskou záležitost, která se uskutečňuje bez účasti náboženských činitelů, neskládají se ani žádné sliby před Bohem, jak je tomu zvykem např. u křesťanů. Uzavření sňatku probíhá na matričním úřadě, přesto je však zvykem, že manželé prosí o požehnání mnichy z místního kláštera. Zvyky, které jsou součástí svatby, se v jednotlivých buddhistických zemích liší.⁷³

V některých zemích je běžné, že se ženich přistěhuje do domu rodičů jeho nevěsty. Když se později vdává i druhá dcera anebo nevěsta otěhotní a spolu s manželem se připravují na blížící se rodinu, manželé se odstěhují do jiného domu na témže pozemku, anebo začnou hospodařit na pozemku, který dostanou od rodičů nevěsty.⁷⁴

Příchod dětí je vnímán pozitivně i přesto, že si buddhisté uvědomují, kolik sil je nutno vynaložit na lásku a rodičovské vazby. Buddhismus učí, že děti nejsou vlastnictvím rodičů, protože mají své předešlé životy. K dětem se přistupuje jako k těm, kteří přišli na svět s vlastní historií. Rodinné vztahy se mají řídit vzájemným souborem povinností, který působí prakticky jako moderní koncept lidských práv. Úkolem žen je projevování pohostinnosti vůči široké rodině, mají být věrné a plnit své povinnosti. Muži mají projevovat úctu, zdvořilost a jejich úkolem je obdarovávat své ženy oblečením, šperky apod.⁷⁵

Buddhistická rodina se účastní řady svátků s různými významy. Uvádím např. Svátek květin, který mají v oblibě zvláště děti. Tento svátek se slaví na den narození Buddha Šákjamuniho. Název tohoto svátku je podle legendy, která praví, že chlapec Buddha spatřil světlo světa uprostřed květiny v zahradě, která byla pokryta nebeskými květy a stromy byly obsypány květy, listy a plody. Tento svátek je považován za nejradostnější ze všech buddhistických svátků, je plný rozmanité zábavy pro děti.⁷⁶

⁷² srov. KEENE, M. *Světová náboženství*, s. 66-67.

⁷³ srov. KIRSTE, R; SCHULTZE, H; TWORUSCHKA, U. *Svátky světových náboženství*, s. 101.

⁷⁴ srov. LESTER, R. C. *Buddhismus. Cesta k osvícení*, s. 144.

⁷⁵ srov. tamtéž, s. 139-145.

⁷⁶ srov. KIRSTE, R; SCHULTZE, H; TWORUSCHKA, U. *Svátky světových náboženství*, s. 95.

Z informací uvedených v této kapitole je zřejmé, že jednotlivá náboženství chod rodinného života větší či menší měrou ovlivňují a způsoby jim vlastními pečují o dobré fungování rodiny, která je jejich vyznavači ctěna a respektována jako základní buňka společenského systému.

3. Křesťanská rodina

Záměrem sledovaným v této kapitole je rámcově představit rodinný život křesťanů a upozornit na přínos víry pro fungování rodiny. V úvodu zaměřím svou pozornost na manželství, jež je základem rodiny, poté přejdu k charakteristice křesťanské rodiny, kde přiblížím správně fungující rodinu křesťanů. Samozřejmě neopomenou zmínit základní funkce rodiny a role rodinných členů.

3.1 Manželství jako základ rodiny

Manželství je podle tradičního hlediska základem rodiny a přirozeným ovocem manželství je rodina, životní společenství rodičů a dětí.⁷⁷ Proto tématu manželství věnuji následující podkapitulu.

Manželství je smlouva mezi jedinci, která je v zájmu celé společnosti. Zároveň je také postaveno na osobním vztahu dvou lidí. Dochází tudíž k určitému pnutí mezi personálním a společenským rozměrem manželství. Součástí sociálního rozměru je sklon k orientaci personální lásky na plození a následné založení rodiny.⁷⁸

Existuje řada definic, pomocí kterých můžeme manželství charakterizovat. Protože se v této práci zabírám křesťanskou rodinou, tak i manželství definuji v duchu křesťanském.

Manželstvím rozumíme spojení a splynutí dvou duší, a to dříve než těl.⁷⁹ Toto sjednocení dvou lidí tvoří základ pro větší společenství, pro rodinu. Manželství je vepsáno do přirozenosti muže i ženy. V křesťanství má značný význam.⁸⁰

Konstituce Druhého vatikánského koncilu *Gaudium et spes* přinesla křesťanům zásadní impuls k novým úvahám o problematice manželství a rodiny. Pojala manželství jako „důvěrné společenství života a manželské lásky“.⁸¹ Reakce teologů na toto nové pojetí se projevila častějšími diskuzemi o procesu personalizace manželství.⁸²

⁷⁷ srov. HÖFFNER, J. K. *Manželství a rodina*, s. 21.

⁷⁸ srov. ŠRAJER, J; MUSIL, L. *Etické kontexty sociální práce s rodinou*, s. 22.

⁷⁹ srov. PIUS. *Encyklika Pia XI. O křesťanském manželství Casti connubii*, čl. 7

⁸⁰ srov. JAN PAVEL II. *Familiaris consortio: apoštolská adhortace Jana Pavla II. O úkolech křesťanské rodiny v současném světě*, čl. 14-15.

⁸¹ srov. PAVEL VI. *Gaudium et spes*, čl. 48.

⁸² srov. ŠRAJER, J; MUSIL, L. *Etické kontexty sociální práce s rodinou*, s. 40.

Církev ustanovila tzv. Svátost manželství. Svátost je obřad církve, který dotyčně posvěcuje Boží milostí. Je to jakýsi zdroj milostí, z něhož pramení bohaté požehnání. Svátost manželství je tajemstvím víry. Manželství je včleněno do Božího plánu. Křesťanští manželé vyslovují své slovo jednou a navždy. Nemohou už udělat krok zpět, neboť dary milosti a Boží povolání není možné odvolat. Církev trvá na tomto vážném slově, které dva lidé vysloví, když uzavírají manželství. Církev učí, že když dva lidé vstoupí do svátostného manželství, tak už nežijí jen ze sebe, ale žijí z Boží síly, kterou obdrželi touto svátostí. Pro křesťany je manželství buď současně i svátostí, nebo opravdovým manželstvím vůbec není.⁸³

Papež Pius XI. v jedné ze svých encyklik uvádí: „A tak posvátné společenství pravého manželství má svůj zdroj i ve vůli Boží i ve vůli lidí; od Boha jest samo ustanovení manželství, jeho účel, zákony a dobra; lidé pak tím, že velkodušně předávají druhému vlastní osobu pro celý život, jsou příčinou - Bůh jim k tomu dává potřebné předpoklady a svoji pomoc - každého jednotlivého manželství, spojeného s povinnostmi a dobry stanovenými od Boha.“⁸⁴

Již ve svátosti manželství vidím přínos pro budoucí rodinu. Jak jsem zmínila, svátost manželství je jakýsi zdroj milostí, z něhož pramení bohaté Boží požehnání. Tato svátostnost vnitřně uzdravuje, osvobozuje a očišťuje. Díky svátosti jsou manželé konsekrováni (tzn. posvěceni). Manželé již nežijí jen ze sebe, ale žijí z Boží síly, kterou obdrželi touto svátostí

Při církevním obřadu si manželé navzájem říkají: „Odevzdávám se Ti a přijímám Tě za manžela.“⁸⁵ Manželé jsou si tedy navzájem darováni. Není snadné přijmout partnera i s jeho chybami a případnými omezeními. Zároveň není snadné plně se odevzdat partnerovi takový, jaký doopravdy jsem, vždyť i já sám mám jisté slabosti a nedostatky.

Dále si manželé při církevním obřadu slibují: „Slibuji, že Ti zachovám lásku, úctu a věrnost a že Tě nikdy neopustím.“⁸⁶ Nebývá náročné vyslovit tato líbivá slova, velice náročné ale může někdy být plnit tato slova po celou dobu manželství a to vždy, bez jakýchkoliv výjimek.

⁸³ srov. PIUS. *Encyklika Pia XI. O křesťanském manželství Casti connubii*, čl. 38-43.

⁸⁴ srov. tamtéž, čl. 10.

⁸⁵ srov. PONSARDOVÁ, CH. *Víra v rodině*, s. 23.

⁸⁶ srov. tamtéž, s. 23.

Manželství jakožto společenství života a lásky a jakožto svátost v sobě ukrývá i přes přítomné těžkosti pramen jisté energie, zároveň působí také jako velké tajemství. Skrze svědectví manželů se tento pramen může stát radostnou zvěstí.

Manželská láska vede manžele ke vzájemnému poznání se, jsou již „jedno tělo“. V manželství se ale nenaplnuje pouze společenství dvou. Manželství uschopňuje k největšímu možnému darování, a tím je nový život. Děti jsou označovány jako plod manželství.

Bůh při stvoření světa pověřil první lidi slovy: „Plod'te a množte se a naplňte zemi.“⁸⁷Tímto způsobem se dosahuje plného uskutečnění manželského stavu.

Cílem manželství je tedy vedle prožívání vzájemné lásky též plození a výchova dětí. Avšak nutno podotknout, že manželství neztrácí svou hodnotu ani v případě, kdy není možné zplodit nový život. Biologická neplodnost může být podnět pro to, aby se manželé věnovali jiným významným službám lidského života, jako je např. adopce, různé formy výchovné činnosti nebo pomoc lidem či rodinám, které ji potřebují.⁸⁸

3.2 Charakteristika křesťanské rodiny

Pokud chci v této práci zjistit, v čem může křesťanská víra pomoci ve fungování rodiny, musím nejdříve objasnit specifika křesťanské rodiny. V této podkapitole tedy nabídnu charakteristiku křesťanskou víru vyznávající rodiny. Položím si otázky: „Jak je možné poznat křesťanskou rodinu, má nějaká poznávací znamení, co je předpokladem pro tuto rodinu a co je významným prvkem?“

Stejně tak jako manželství má i rodina řadu definic. Uvádím definici J. Langmeiera a M. Kňourové. Rodina je „institucionalizovaná biosociální skupina, vytvořená přinejmenším ze dvou členů odlišného pohlaví, mezi nimiž neexistuje pokrevní pouto, a z jejich dětí.“⁸⁹

Následně uvedu definici křesťanské rodiny, která je stěžejní pro tuto práci, protože se zabírám otázkou křesťanské víry.

⁸⁷ Bible. Písmo svaté Starého a Nového zákona, Gn 1,28.

⁸⁸ srov. JAN PAVEL II. *Familiaris consortio: apoštolská adhortace Jana Pavla II. O úkolech křesťanské rodiny v současném světě*, čl. 14.

⁸⁹ VÝROST, J; SLAMĚNÍK, I. *Aplikovaná sociální psychologie*, s. 304.

Christine Ponsardová říká, že: „Křesťanská rodina je rodina pokřtěných.“⁹⁰ Svou definici vysvětluje tak, že křesťanská identita nespočívá v našich názorech nebo na životním stylu, ale na Bohu, který se nám daruje ve Svátosti křtu. Křesťany z lidí tvoří Bůh. Dále zmiňuje, že křest člověka není jen pouhou vzpomínkou, ani pouhá životní etapa. Křest přirovnává ke zrození pramene živé vody, kterou nám slíbil Ježíš, také pramene Boží lásky, ze kterého můžeme neustále nabírat. Křtu vděčíme za to, že jsme se stali údý Kristova těla. Předpokladem pro křesťanskou rodinu je křest všech členů rodiny. To ale ještě zdaleka neznamená, že rodina, ve které jsou všichni pokřtěni, žije křesťanským způsobem života. Ten se právě projevuje v našem uvědomění si, že člověka stvořil Bůh a že ho zmrtvýchvstalý Kristus vykoupil. Také ví, že je součástí Božího království, zmiňuje Ponsardová.⁹¹

Přínosem víry pro křesťanskou rodinu, jejíž členové jsou pokřtěni, je tedy možnost neustále nabírat z pramene živé vody, z pramene Boží lásky.

Názor, že správná křesťanská rodina je rodina dokonalých, už zajisté ne jeden z nás někdy zaslechl. Dovoluji si pokládat ho za mylný.

Křesťanská rodina není rodinou dokonalou. Křesťanská rodina je paradoxně rodina hříšníků.⁹² Každý člověk, ať už více či méně věřící, je hříšný. Úkolem křesťanů je ale snažit se být co nejmenšími hříšníky, tedy co nejméně porušovat Desatero Božích přikázání, které uvádí Mojžíš ve Starém zákoně. Pro rodiče z toho např. vyplývá, že by se měli snažit být správným vzorem pro své děti, tedy vhodně se chovat. „Může vést slepý slepého? Nepadnou oba do jámy?“⁹³, zní Ježíšova slova z evangelia podle Lukáše. Tento text připodobňuji k nesprávné výchově dětí.

V dodržování Desatera Božích přikázání vidím velký přínos pro fungování rodiny. Rodinné společenství se tak stává harmonickým a může v něm přebývat Duch lásky, radosti a pokoje. Značný přínos tohoto dodržování spatřuji ve vztazích mezi členy rodiny, protože kromě lásky zde začne mít místo i úcta k bližnímu, která je v rodině významná zvláště pro děti, po kterých je požadována úcta k rodičům.

⁹⁰ PONSARDOVÁ, CH. *Víra v rodině*, s. 12.

⁹¹ srov. tamtéž, s. 12-13.

⁹² srov. tamtéž, s. 13.

⁹³ *Bible. Písmo svaté Starého a Nového zákona*, Lk 6,39.

Správná křesťanská rodina není izolována, ale ví se o ní, anebo ona o sobě dává vědět, respektive o Bohu. Úkolem křesťanské rodiny je totiž evangelizace. Každý správný křesťan zastává úlohu evangelizátora. Měl by nějakým způsobem svědčit o Bohu a šířit tuto víru dál. Ježíš v Matoušově evangeliu říká: „Vy jste sůl země; jestliže však sůl pozbude chuti, čím bude osolena?“⁹⁴ a dále praví: „Vy jste světlo světa. Nemůže zůstat skryto město ležící na hoře.“⁹⁵

Mezi tzv. poznávací znamení křesťanských rodin patří ovoce Ducha svatého. Bible pojednává např. o lásce, radosti, pokoji, trpělivosti, laskavosti a dobrotě.⁹⁶ Nese-li křesťanská rodina toto ovoce, má to výrazný vliv na fungování tohoto malého společenství.

Pod termínem křesťanská rodina si také můžeme představit rodinu, která je na cestě k Bohu.⁹⁷ Rodinu, která usiluje o stále větší poznávání Boha. Rodinu, která usiluje o spásu svých duší a duší ostatních. K této rodině se neodmyslitelně váží např. společné modlitby, četba Písma svatého, účast na bohoslužbách, slavení svátků, příprava a realizace vhodných svátostí. Toto vše přispívá ke stmelení rodiny a k vytvoření větších vzájemných pout mezi rodinnými členy, v čemž shledávám další přínos pro fungování rodiny.

Modlitby by měly rodinu provázet každý den. Křesťanská rodina by měla mít stanovené určité priority, přes které, jak se lidově říká „vlak nejede“. Víra v rodině mnohé obnáší a také mnohým obohacuje. Vztah k Bohu se neobejde bez modlitby, modlitba je rozhovor s Bohem. Stejně tak, jako nejde mít přítele bez vzájemné komunikace, nelze mít vztah k Bohu, aniž bychom s Ním komunikovali. Požadavkem pro tento vztah je interakce. Modlitba v rodině je velice důležitá, má své opodstatnění. Právě při modlitbě mohou malé děti vstupovat do vztahu s Bohem. Je důležité umět si najít čas na společnou modlitbu. Kromě společných modliteb se mohou samozřejmě modlit členové rodiny i o samotě, což je také zajisté podstatné.

Bohoslužby jsou pro duchovní život v rodině také velice významným prvkem. Ve mši svaté dochází k tělesnému zpřítomnění Ježíše Krista, tedy Syna Božího, v podobě eucharistie. Pro křesťana je účast na bohoslužbách, zvláště ve sváteční den, za který je

⁹⁴ Bible. Písmo svaté Starého a Nového zákona, Mt 5,13.

⁹⁵ tamtéž, Mt 5,14.

⁹⁶ srov. tamtéž, Gal 5,22.

⁹⁷ srov. PONSARDOVÁ, CH. *Víra v rodině*, s. 13.

pokládána především neděle a další křesťanské svátky, důležitá. Rodina nenavštěvuje kostel jen u příležitosti slavení mše svaté, jsou i jiné možnosti. Může se jednat například o adoraci, chvály, různé svátosti a liturgické svátky, o nichž se ještě zmíním.

Křesťanská rodina je také společenství osob, které je povoláno k budování církve. Nejdříve je podstatné vysvětlit vzájemný vztah církve a rodiny.

Církev dává křesťanské rodině život. Vychovává ji, dává ji příležitost k růstu a odhaluje rodině její pravou totožnost - to, čím podle Božího plánu je a má být. Ustanovenými svátostmi církev rodinu obohacuje a posiluje Kristovou milostí. Hlásáním nového přikázání lásky církev povzbuzuje a vede rodinu k tomu, aby následovala rozdávací a obětující Kristovu lásku k lidem na celém světě. Tato rodina nejen přijímá lásku Ježíše Krista a stává se být vykoupenou, nýbrž je také povolána sloužit k budování Božího království, má účast na poslání církve. Církev je obohacována láskyplnými rodinami, které se aktivně zapojují do poslání církve. Svou službu církvi může rodina projevovat například velkomyslnou plodností, evangelizací a věrností. Křesťanská rodina se projevuje službou církvi a také službou člověku samotnému, bez ohledu na jeho náboženské vyznání.⁹⁸

Křesťanská rodina by měla být rodinou, která žije v pravdě. Pravda v rodině je značným přínosem pro její fungování. Rodiče by měli tuto pravdu předávat dětem svým vlastním příkladem. Mají děti, které vyrůstají v láskyplné, pokojné rodině, důvod lhát? Co by je k tomu mohlo vést? Vždyť se lži se dosud v rodině nesetkaly. Udělaly něco zlého a cítí se vinny? To se stává velice často. Děti mohou lhát z důvodu obavy před následným rozčilením či agresí rodičů. V křesťanské rodině by mělo platit pravidlo pokojného řešení problémů a také by zde měl být ukotven smysl odpuštění. Stejně tak, jako Bůh člověku odpouští jeho hříchy, měli by i rodiče odpouštět provinění svých dětí. Samozřejmě, že ale nemůžeme opomenout jisté ponaučení a přiměřený trest.

3.3 Základní funkce rodiny

Předpokladem pro správné fungování každé rodiny je naplňování rodinných funkcí v dostatečné míře. Nyní představím základní funkce rodiny a jejich podstatu.

⁹⁸ srov. JAN PAVEL II. *Familiaris consortio: apoštolská adhortace Jana Pavla II. O úkolech křesťanské rodiny v současném světě*, čl. 54-56.

Vlivem společenských změn se funkce rodiny vyvíjí. Obecně jsou podle J. Výrosta uznávány čtyři základní funkce rodiny:

- a. reprodukční
- b. materiální
- c. výchovná
- d. emocionální⁹⁹

- Funkce reprodukční

Tato funkce je považována za velice významnou. Povoláním rodičů je, aby předávali dar lidského života. Již zmíněné: „Plodte a množte se.“¹⁰⁰ o tomto předávání vypovídá. Předávání nového života je ovocem a znamením lásky mezi manželi. Plodnost je živé svědectví úplného odevzdání se obou manželů.¹⁰¹

V lidském mateřství je přítomen sám Bůh a to stylem, který je odlišný od všeho ostatního plození na zemi. Bůh si právě v člověku našel zvláštní zalíbení. Rodiče jsou při plození a početí potomků spolupracovníky Stvořitele. Tento proces je pokračováním stvoření.¹⁰²

- Funkce materiální - tato funkce již není tak významná jako dříve. V současnosti již nejsou slabší členové rodiny v takové míře, jako to bylo v dřívějších dobách běžné, závislí na silnějších. „Obecně lze říci, že v případě nefunkčnosti rodiny v oblasti materiálního zabezpečení jejích členů funguje ve společnosti poměrně dobře propracovaný systém sociálních podpor, takže i v této oblasti je již rodina jako systém zastupitelná společností jako celkem.“¹⁰³ Nutno podotknout, že ale ne zcela, např. úloha matky samoživitelky je zajisté náročná.

- Funkce výchovná - rozhodující úlohu ve výchově mají rodiče. Tato funkce se podílí na utváření hodnot a vlastního já. Existuje řada způsobů výchovy dětí. Bylo by mylné myslet si, že výchova stojí převážně na zákazech. Zákazy v rámci výchovy zajisté mají své opodstatnění, mnohdy jsou ku prospěchu, ale neměly by tvořit převážnou část rodičovské výchovy. Mezi výchovné prostředky

⁹⁹ VÝROST, J; SLAMĚNÍK, I. *Aplikovaná sociální psychologie*, s. 325.

¹⁰⁰ Bible. *Písmo svaté Starého a Nového zákona*, Gn 1,28.

¹⁰¹ srov. JAN PAVEL II. *Familiaris consortio: apoštolská adhortace Jana Pavla II. O úkolech křesťanské rodiny v současném světě*, čl. 34.

¹⁰² srov. JAN PAVEL II. *Dopis rodinám papeže Jana Pavla II*, čl. 12.

¹⁰³ VÝROST, J; SLAMĚNÍK, I. *Aplikovaná sociální psychologie*, s. 326.

řadíme informovanost, příkazy a správný vzor.¹⁰⁴ Základy pro správnou výchovu by rodiče měli stavět s vědomím, že největší dar pro jejich potomky nespočívá jen v tom, co dělají, ale také v tom, čím jsou. Tedy aby se rodiče nesoustředili jen na výkony svých dětí. Mohlo by to mít za následek odsunutí osobnosti dětí stranou.

- Funkce emocionální - tato funkce je jedinečná a nezastupitelná. To znamená, že žádná jiná instituce ji nedokáže nahradit. V rodině dochází k uspokojení řady potřeb každého jednotlivce. Mezi ně řadíme i potřebu zázemí, bezpečí, jistotu, přijímání, potřebu podpory, pomoci, důvěrnosti a další.¹⁰⁵

3.4 Role v rodině

Každý člen rodiny zastává nějakou roli. V následujících podkapitolách bych chtěla tyto role přiblížit. Podotýkám, že se věnuji křesťanské rodině, tudíž představím jednotlivé role v pojetí křesťanském.

3.4.1 Role otce

V Bibli se dozvídáme, že: „Hlavou každého muže je Kristus, hlavou ženy její muž a hlavou Krista Bůh.“¹⁰⁶ Muž má být tedy hlavou ženy. Aby muž věděl, jak má pečovat o svou ženu, musí se nejdříve všimnout svého vzoru. Toho se mu dostává v Ježíši Kristu, který pečuje o svou církev. Když se zamyslíme nad průběhem dějin církve, zjistíme, že církev jakožto Ježíšova „choť“ nebyla vždy ideální. V různých dobách se projevovala bojovně, apaticky, zbaběle apod. Ale Ježíš ji nikdy neopustil i přesto, že důvod by se našel. Vždy znovu jí dával důvěru a neustále se za ni obětoval. I muž na své ženě poznává jisté neduhy. Je-li ale správným mužem a hlavou rodiny, bude mít svou ženu stále rád pro její dobré vlastnosti, bude věřit, že žena bude se svými chybami bojovat a že se jich jednou zbaví, když jí bude oporou. Muž má při své ženě stát stejně neochvějně jako Kristus při církvi.¹⁰⁷

Svou ženu má také milovat, jak je psáno v Písmu: „Muži, milujte své ženy, tak jako Kristus miloval církev.“¹⁰⁸

¹⁰⁴ srov. WRIGHT, H. N.; OLIVER G. J. *Průvodce křesťanským rodičovstvím*, s. 20-21.

¹⁰⁵ srov. VÝROST, J.; SLAMĚNÍK, I. *Aplikovaná sociální psychologie*, s. 327.

¹⁰⁶ *Bible. Písmo svaté Starého a Nového zákona*, 1 Kor 11,3.

¹⁰⁷ srov. SIMAJCHL, L. *Manželství v záběhu*, s. 13-14.

¹⁰⁸ *Bible. Písmo svaté Starého a Nového zákona*, Ef 5,25.

Milovat zde také znamená pečovat o její duchovní rozvoj, pečovat o správný vztah k Bohu jeho ženy a také matky. Muž nosí velké břemeno odpovědnosti za svou ženu a také za svou rodinu. Tak jako Kristus pečuje o svou církev, má muž pečovat o svou rodinu.¹⁰⁹

3.4.2 Role matky

„Jako se tedy církev poddává Kristu, tak ať se i manželky vždy poddávají svým mužům.“, zmiňuje svatý Pavel ve svých listech.¹¹⁰ Vůči Bohu znamená podřízenost něco odlišného. Jedná se o prostou a uvědomělou autoritu, kterou ustanovil Bůh. Zavedl to tak proto, aby ženu chránil a v domě přebýval pokoj. Žena během svého života čelí mnoha psychickým útokům, kterým podléhá snadněji než muž, je více zranitelná i v oblasti duchovní, proto ji její muž má poskytovat ochranu a záštitu. Otec má matku chránit před citovými výlevy jejich dětí. Matka si nemá u dětí sama prosazovat respekt nebo dokonce bojovat za svou úctu. Otec je tím, který má matku chránit před případnou nevychovaností dětí, má zakročit ve chvíli, kdy dojde k náznaku chybějícího respektu před matkou. Autorita otce stojí za matkou.¹¹¹

Jak jsem již zmínila, muž má být hlavou rodiny. Oproti tomu žena má být jakýmsi srdcem rodiny, srdcem domova. Aby tuto funkci mohla správně plnit, musí se o svou rodinu láskyplně zajímat. Pro otce má mít slova uznání a pochvaly. Díky obdivuhodnému pohledu matky dokáže otec velké věci.¹¹²

Příslloví nám popisuje vlastnosti správné manželky. Jedná se o ženu znamenitou, spolehlivou, radostnou v práci, dobrotivou, moudrou, která pečuje a obohacuje svoji rodinu.¹¹³

3.4.3 Role dětí

Dítě se v rodině může stát živým poutem mezi otcem a matkou, také ale může být pramenem jejich ustavičných rozporů a nejednoty. Záleží na tom, za co rodiče dítě považují, zda za společný dar nebo nějaký míček, se kterým si pohazují, přes který si

¹⁰⁹ srov. CHRISTENSON, L. *Křesťanská rodina*, s. 139-142.

¹¹⁰ *Bible. Písmo svaté Starého a Nového zákona*, Ef 5,24.

¹¹¹ srov. CHRISTENSON, L. *Křesťanská rodina*, s. 30-34.

¹¹² srov. SIMAJCHL, L. *Manželství v záběhu*, s. 15-16.

¹¹³ srov. *Bible. Písmo svaté Starého a Nového zákona*, Př 31,10-27.

vyřizují účty, anebo na který si dělají žárlivé nároky. Děti mohou měnit domov v místo plné radosti a bohatého lidského života¹¹⁴

Úkol dětí je možno shrnout do pouhého jednoho Božího přikázání: „Děti, poslouchajte vždy své rodiče – tak se to Pánu líbí.“¹¹⁵ Děti se při své poslušnosti k rodičům učí základnímu zákonu duchovního života. V křesťanské rodině si děti musejí osvojit, že posledním měřítkem není, co si mohou či nemohou dovolit. Zásadou je, zda Bůh s jejich jednáním souhlasí.¹¹⁶

Každé dítě se od svých rodičů v něčem odlišuje, je jedinečné, což je třeba respektovat. Děti mají svůj vlastní příběh cesty k Bohu, mají své vlastní povolání, které není utvářeno z přání rodičů. Jejich vztah k Bohu zůstává rodičům z velké části skrytý.¹¹⁷

3.5 Úkoly křesťanské rodiny

V Božím plánu nalézá rodina svou pravou identitu a také své poslání, které vyplývá z její podstaty. Tímto posláním je, aby se rodina stávala čím dál tím více společenstvím života a lásky. Všechny úkoly, které má rodina, jsou určovány v zásadě láskou. V této podkapitole popíši čtyři všeobecné úkoly rodiny, které zdůrazňuje Jan Pavel II. v jedné ze svých encyklik.

Těmi jsou:

- vytváření osobního společenství
- služba životu
- účast na vývoji společnosti
- účast na životě a poslání církve¹¹⁸

3.5.1 Vytváření osobního společenství

Rodina je společenstvím několika osob – rodičů, dětí a dalších příbuzných. Jejich úkolem je žít ve společenství založeném na pravdě. Silou této úlohy je láska. První společenství vzniká a rozvíjí se již mezi manželi. Své kořeny má v přirozeném

¹¹⁴ srov. KOREC, J. CH. *K manželstvu a rodině*, s. 111.

¹¹⁵ *Bible. Písmo svaté Starého a Nového zákona*, Kol 3, 20.

¹¹⁶ srov. CHRISTENSON, L. *Křesťanská rodina*, s. 64.

¹¹⁷ srov. PONSARDOVÁ, CH. *Víra v rodině*, s. 59.

¹¹⁸ srov. JAN PAVEL II. *Familiaris consortio: apoštolská adhortace Jana Pavla II. O úkolech křesťanské rodiny v současném světě*, čl. 17.

doplňování se muže a ženy. Při svátosti manželství vzniká mezi křesťanskými manželi nové společenství, společenství lásky, které je charakteristické nejen jednotou, ale i nerozlučitelností. Dar této svátosti je povoláním a také příkázáním, aby si křesťanští manželé zůstali přes všechny zkoušky věrni. Manželské společenství tvoří základ pro větší společenství - rodinu, která je založena na přirozených poutech těla a krve. Toto společenství může setrvávat a zdokonalovat se pouze s velkým duchem sebezáporu a obětí. Vyžaduje ochotu každého člena k porozumění, toleranci, odpuštění a ke smíru. Naopak sobectví, nesvornost, napětí a nesváry způsobují tomuto společenství zranění.¹¹⁹

3.5.2 Služba životu

Při předávání nového života mají manželé zvláštní účast na Boží lásce. Plodnost je ovocem manželské lásky a také živým svěděním úplného sebeodevzdání se. Plodnost se neomezuje jen na plození dětí, za což je obecně chápána, zahrnuje i plody mravního, duchovního a nadpřirozeného života.¹²⁰

S předáváním lidského života úzce souvisí výchova, resp. úkol výchovy. Rodiče musí v dětech pěstovat základní lidské hodnoty. Zároveň by jejich děti měly vyrůstat v přiměřené svobodě vzhledem k užívání hmotných dober.¹²¹ Rodiče by své děti měli přesvědčovat o tom, že „člověk má větší cenu pro to, co je, než pro to, co má.“¹²²

3.5.3 Účast na vývoji společnosti

Rodina tvoří základ společnosti, je s ní živě spojena. Členové rodiny jsou totiž občany, kteří se zde učí společenským ctnostem, což znamená život a rozvoj pro společnost.¹²³ Společenským úkolem rodiny je především již zmíněné nenahraditelné plození a výchova. Rodina by se dále měla podílet např. na službě chudým a otevřít dveře vlastního domu pro potřeby bližních. Křesťanská rodina by si měla vzít k srdci výzvu Ježíše Krista: „Kdo by třeba jen podal pohár studené vody jednomu z těchto maličkých, protože je to můj učeďník, amen, říkám vám, že nepřijde o svou odplatu.“¹²⁴

¹¹⁹ srov. JAN PAVEL II. *Familiaris consortio: apoštolská adhortace Jana Pavla II. O úkolech křesťanské rodiny v současném světě*, čl. 17–21.

¹²⁰ srov. tamtéž, čl. 28.

¹²¹ srov. tamtéž, čl. 36–37.

¹²² PAVEL VI. *Gaudium et spes*, čl. 35.

¹²³ srov. JAN PAVEL II. *Familiaris consortio: apoštolská adhortace Jana Pavla II. O úkolech křesťanské rodiny v současném světě*, čl. 42.

¹²⁴ Bible. *Písmo svaté Starého a Nového zákona*, Mt 10,42.

Do účasti na vývoji společnosti také patří politické jednání. Rodiny by se měly zasazovat o to, aby státní zákony pozitivně podporovaly práva a povinnosti rodiny.¹²⁵

3.5.4 Účast na životě a poslání církve

Křesťanská rodina je povolána, aby se aktivně podílela na poslání církve. Jedním z možných naplnění tohoto poslání je, že se rodina stane společenstvím hlásající víru. Předpokladem pro toto hlásání je, že rodina sama přijala Boží slovo, neboť jen ve víře může pochopit jakou důstojnost ona sama má. Měla by se stát společenstvím vedoucí dialog s Bohem. Skrze svátost manželství je zavázána k dialogu s Bohem prostřednictvím svátostného života, obětováním svého života a modlitbou. Křesťanská rodina má svým životem uskutečňovat službu lásky k Bohu a svým bratřím. V každém má vidět důstojnost osoby a Božího dítěte. Díky lásce rodiny může církev získávat stále větší podobu domova a rodiny.¹²⁶

¹²⁵ srov. JAN PAVEL II. *Familiaris consortio: apoštolská adhortace Jana Pavla II. O úkolech křesťanské rodiny v současném světě*, čl. 44.

¹²⁶ srov. tamtéž, čl. 47-64.

4. Výchova dětí v křesťansky založené rodině

Výchova dětí v křesťanské rodině se do jisté míry liší od výchovy dětí v rodině nevěřících. Křesťanští rodiče vychovávají své děti také k víře v Boha. Na následujících řádcích představím základní kroky k přiblížení Boha dětem a také poukážu na souvislost mezi poslušností dětí vůči rodičům a vůči Bohu, kterou považuji v rámci výchovy v křesťanské rodině za významnou.

4.1 Výchova k víře

Cílem křesťanské výchovy nejsou děti, které mají pouze dobré poznání o Bohu. Rodiče při výchově usilují o uvedení dětí do osobního vztahu s Bohem. Usilují o skutečnou víru dětí v Boží slovo, které zasahuje do všech oblastí jejich života. Tito rodiče se snaží své děti naučit Božím cestám a porozumět Božímu charakteru.¹²⁷

Základní kroky k přiblížení Boha dětem, můžeme vyčíst z následujícího úryvku v Bibli: „Slyš, Izraeli: Hospodin je náš Bůh, Hospodin je jediný! Proto miluj Hospodina, svého Boha, celým svým srdcem, celou svou duší a celou svou silou. Ať tato slova, která ti dnes svěřuji, zůstanou ve tvém srdci. Vštěpuj je svým synům a mluv o nich, ať sedíš doma nebo jdeš po cestě, ať uléháš anebo vstáváš. Přivaž si je jako znamení na ruku a jako pásek na čelo. Napiš je na veřeje svého domu a na své brány.“¹²⁸

Těmito kroky jsou příklad, slovo a symbol. Začneme u přibližování Boha dětem příkladem. Základem je vlastní vztah rodičů k Bohu. Nemají-li rodiče živý vztah s Ježíšem a není-li přítomna fundamentální láska rodičů k Bohu, stává se veškeré vyučování bezcenným. Předpokladem je prohloubení niterného vztahu rodičů k Bohu. Předně se jedná o modlitební život. Vhodného příkladu se může dětem dostat, když vidí své rodiče časně vstávat, aby pěstovali obecenství s Bohem. Tehdy děti mohou pochopit, jak důležitý je Bůh, když má nárok na čas svých rodičů již po ránu.¹²⁹

Dalším základním krokem k přiblížení Boha je slovo. Boží slovo by se mělo stát přirozenou součástí veškerého dění v rodině. Prostřednictvím tohoto slova začíná Ježíš přebývat v rodině. Jsou různé způsoby zmíněného kroku přiblížení. Jedním z možných

¹²⁷ srov. WRIGHT, H. N; OLIVER G. J. *Průvodce křesťanským rodičovstvím*, s. 15.

¹²⁸ *Bible. Písmo svaté Starého a Nového zákona*, Dt 6,4-9.

¹²⁹ srov. CHRISTENSON, L. *Křesťanská rodina*, s. 171-173.

je zpěv, který má jedinečnou vlastnost, a to sice, že dává průchod citům, což člověka osvobozuje od zábran. Dále sem řadíme např. předčítání knih, učení se z paměti různé verše z Písma a modlitbu.¹³⁰

Poslední základní krok tvoří symboly. Křesťanské symboly si můžeme představit jako okna, kterými se do domu nechává prostupovat světlo Boží pravdy. Kříže, náboženské obrazy, tři spojené kruhy, výzdoba domu, to vše patří mezi křesťanské symboly, kterými k nám může tiše promlouvat Boží slovo. Děti jsou velice ovlivňovány tím, co je obklopuje. Tímto způsobem se bez velké námahy může Ježíš přibližovat k srdcím dětí.¹³¹

4.2 Poslušnost dětí

Po každém dítěti, bez ohledu na náboženské vyznání, je vyžadována poslušnost. Při výchově křesťanských dětí se ale rodiče zvláště opírají o jinou autoritu, a to o autoritu samotného Boha. Jak je to s poslušností dítěte vůči otci, matce a Bohu se pokusím sdělit v následující podkapitole.

„Děti, poslouvejte vždy své rodiče – tak se to Pánu líbí.“¹³² Do tohoto jediného příkázání se dá shrnout Boží požadavek na děti. Bible již nezmiňuje, jestli musí mít rodiče pravdu. Avšak dítě, které poslouchá i nesprávné příkazy, bude dokonalejší a přizpůsobivější než dítě, které pokouší rodičovskou autoritu. Dítě, které ví, co vše si smí dovolit a zná hranice, za které již jeho chování nesmí zajít, je osvobozeno od těžkého břemene. Čas od času dítě zkouší autoritu rodičů, aby se ujistilo, jak daleko může zajít a co vše je možno si dovolit, aniž by následoval nějaký trest. V situacích, ve kterých se jeho vůle neshoduje s vůlí rodičů, se cítí nešťastně, ale ve svém nejhlubším nitru chce zakusit, že autorita rodičů je pevná a spolehlivá. Autorita se stává silnější a pevnější, když rodič má odvalu být k sobě čestný a spravedlivý tak, jak to žádá po dítěti. Dobrovolná poslušnost založená na úctě není pouze jednou ze ctností, ale je to ctnost, ze které povstávají všechny ostatní. V případě, kdy je dítě neustále neposlušné, dochází ke zkalenému vztahu k Ježíši. Dítě podvědomě touží po potrestání, svou touhu neumí vyjádřit jinak, než svým chováním. Povinností rodičů je vést dítě k poslušnosti. Dítě učící se poslušnosti se učí základnímu zákonu duchovního života, neboť Boží

¹³⁰ srov. CHRISTENSON, L. *Křesťanská rodina*, s. 180-190.

¹³¹ srov. tamtéž, s. 198-199.

¹³² *Bible. Písmo svaté Starého a Nového zákona*, Kol 3,20.

autoritu často zakouší jako autoritu nadřízeného člověka. Poslušnost k matčině či otcově vůli je v podstatě poslušností vůči Bohu. Děti se svou poddaností rodičovské vůli učí být celkově poddány vyšší autoritě. Poslušnost vůči rodičům je jakousi před-výchovou k bezprostřední poslušnosti vůči Bohu. Děti jsou tedy vychovávány k tomu, aby jednou poslouchaly Boží vůli ne pod vnějším nátlakem, ale z vlastního přesvědčení.¹³³

¹³³ srov. CHRISTENSON, L. *Křesťanská rodina*, s. 56-64.

5. Význam modlitby pro rodinný život

V křesťanské rodině hrají modlitby významnou roli, proto budu tomuto tématu věnovat celou následující kapitolu. Nejdříve specifikuji tento pojem, poukážu na jeho podstatu, v další části pojednám o opěrných bodech na cestě k modlitbě, zmíním překážky, které mohou bránit vyslyšení modliteb, a v poslední části se zaměřím na modlitby rodičů, které obohacují jejich osobní vztah s Bohem a jsou takovou přípravou pro kněžský úřad rodičů v rodině. Rodiče by totiž měli být kněžími své rodiny.

5.1 Charakteristika modlitby

V této podkapitole bych chtěla představit modlitbu. Co tento termín znamená, k čemu modlitba slouží a proč se vlastně lidé modlí.

Modlitba je podstatou křesťanského života. Přivádí člověka do osobního kontaktu s Bohem.¹³⁴ Rodinná modlitba je modlitba rodičů a dětí. Společenství v modlitbě je plodem i požadavkem, který vychází ze svátosti křtu a manželství.¹³⁵ Modlitba umožňuje, aby v rodině přebýval Bůh. Je psáno: „Kdekoli se shromáždí dva nebo tři v mém jménu, tam jsem já uprostřed nich.“¹³⁶

Při modlitbě a prostřednictvím ní člověk poznává svou vlastní subjektivitu, své lidské „já“. Tak je tomu i u rodiny, která kromě toho, že je základní buňkou lidské společnosti, vlastní také svou subjektivitu. Modlitba posiluje stálost a pevnost rodiny, která se tak stává součástí Boží „pevnosti“.¹³⁷

Při rodinné modlitbě mohou děti poznávat Boha jako Toho, který naslouchá, hovoří a jedná.¹³⁸ I modlíci se naslouchá Bohu. Je to podobné jako mluvit s přítelem. Modlitba je ale náročnější v tom, že Boha očima nevidíme a ušima neslyšíme. Důležitější než naše slova je to, co říká Bůh nám. Děti si během modlitby uvědomují Boží přítomnost, když vidí a slyší modlit se rodiče. Uvědomí si, že je mezi nimi někdo, s kým rodiče mluví a komu naslouchají. Přirovnání najdeme v obyčejném telefonování. Děti ještě

¹³⁴ srov. CHRISTENSON, L. *Křesťanská rodina*, s. 200.

¹³⁵ srov. PAVEL, Jan. *Familiaris consortio: apoštolská adhortace Jana Pavla II. O úkolech křesťanské rodiny v současném světě*, 59.

¹³⁶ *Bible. Písmo svaté Starého a Nového zákona*, Mt 18,20.

¹³⁷ srov. PAVEL, Jan. *Dopis rodinám papeže Jana Pavla II.*, čl. 4.

¹³⁸ srov. CHRISTENSON, L. *Křesťanská rodina*, s. 190.

neumí používat telefon, ale vědí, že když matka či otec volají, tak na druhém konci někdo je a že nemluví do prázdna.¹³⁹

Učení se jazyku modlitby je stejné jako učení se mateřskému jazyku. Děti nejdříve poslouchají, pak opakují, ze začátku neobratně, ani nemusí rozumět všem slovům a chápat význam slov, a pak se modlí stále lépe a s pochopením. První modlitba, kterou rodiče své děti běžně učí, je Otčenáš. Jak jsem již zmínila, zajisté hned nerozumí všemu, ale to hlavní snadno pochopí, tedy že Bůh je jejich Otec. Pokud se tuto modlitbu naučí nazpaměť, celý jejich duchovní život z ní poté bude čerpat. Naučit se modlitbu nazpaměť znamená naučit se ji a přivlastnit srdcem.¹⁴⁰

Za jazyk modlitby se dá považovat ticho. Bůh k nám v modlitbě často promlouvá tiše. V tom právě spočívá značná náročnost modlitby, protože komunikujeme s Někým, Koho svými smysly přímo nevnímáme. Boha očima nevidíme a ušima neslyšíme, jak jsem již zmínila. Předpokladem pro učení se modlitbě v tichu je umění naslouchat.¹⁴¹

5.2 Jak se modlit

Modlitba je jádrem křesťanského života, jak již bylo řečeno. Jako důležité tedy shledávám umět přistupovat k modlitbě a znát opěrné body, které nám pomáhají při modlení se. Právě o tomto pojednává následující podkapitola.

Není stanoveno, jak se správně modlit, ale existují opěrné body na cestě k modlitbě. Vše začíná tím, že se pro samotnou modlitbu rozhodneme. Problém nastane ve chvíli, kdy začneme upřednostňovat jiné aktivity a na modlitbu si tím pádem neuděláme čas. Pokud je pro nás modlitba prvořadá, čas se vždy najde.¹⁴²

- „Modleme se a na nic nečekejme. Věnujme Bohu náš čas a v modlitbě se mu odevzdejme. Bůh, kterému je tento čas tak drahocenný, je u nás v době modlitbě přítomen“, povzbuzuje ve své knize Ch. Ponsardová.¹⁴³
- V modlitbě buďme vytrvalí. Pokud se rozhodneme věnovat určitou dobu modlitbě, opravdu se po celý tento čas zůstaňme modlit. Nezáleží na tom, že nevíme, co máme po celou dobu dělat a každá minuta nám přijde nekonečně

¹³⁹ srov. PONSARDOVÁ, CH. *Víra v rodině*, s. 73-74.

¹⁴⁰ srov. tamtéž, s. 74-76.

¹⁴¹ srov. tamtéž, s. 77.

¹⁴² srov. tamtéž, s. 69.

¹⁴³ srov. tamtéž, s. 70.

dlouhá a pociťujeme nudu, během které nás napadají myšlenky nesouvisející s modlitbou. Podstata modlitby nespočívá v tom, co děláme my, ale v působení Boha v nás, což ve chvíli modlitby nevidíme.¹⁴⁴

- Naši modlitbu nehodnoťme. Už jen z důvodu, že my sami ani nemůžeme posoudit, zda jsme se modlili špatně či dobře. Bůh po nás žádné hodnocení nežádá, přeje si jen, abychom mu věnovali nějaký čas.¹⁴⁵
- „Stanovme si konkrétní okolnosti, které nám dopomohou k vytrvalosti. Určit pevný čas, kdy se budeme modlit, vybrat místo a polohu - modlíme se i svým tělem. Spokojme se ale s tím, že nenajdeme ideální podmínky pro modlitbu, v domě není nikdy úplné ticho, přesto ale nemějme strach z toho, že by Bůh nepožehnal naši modlitbě“, radí dále výše zmíněná autorka¹⁴⁶

Svatý Pavel nám připomíná, že vedeme zápas proti duchovním silám zla.¹⁴⁷ Máme statného nepřitele, který různými způsoby usiluje o skoncování našeho vztahu s Bohem. Dělá tedy i vše proto, aby nás odvrátil od modlitby. Jeho vůle se projevuje např. připomínáním řady aktivit, se kterými bychom měli hned začít, a přesvědčuje nás, že se pomodlit můžeme později. Z velké pravděpodobnosti se ten den již k modlitbě nedostaneme.¹⁴⁸ Je třeba nemít v boji o modlitbu strach. „Když je Bůh s námi, kdo proti nám!?“¹⁴⁹. A zároveň je nutné mít důvěru v Boha, díky němuž jsme na straně vítězů. Když se rozhodneme pro modlitbu, ostatní nám bude přidáno.¹⁵⁰

5.3 Překážky modlitby

Jak jsem se již v předešlé podkapitole zmínila, existuje zlý duch, který usiluje o naše odvrácení se od modlitby. Nyní bych chtěla podrobněji rozebrat překážky, které mohou bránit vyslyšení modliteb.

- Závažná překážka, která brání vyslyšení modlitby, tkví v hořkosti a nesmířlivosti. Ježíš pravil, že když se postavíme k modlitbě, tak máme odpouštět, pokud máme něco proti někomu a to z důvodu, aby i náš Otec

¹⁴⁴ srov. PONSARDOVÁ, CH. *Víra v rodině*, s. 70.

¹⁴⁵ srov. tamtéž, s. 70.

¹⁴⁶ srov. tamtéž, s. 70-71.

¹⁴⁷ srov. *Bible. Písmo svaté Starého a Nového zákona*, Ef 6,12.

¹⁴⁸ srov. PONSARDOVÁ, CH. *Víra v rodině*, s. 71.

¹⁴⁹ *Bible. Písmo svaté Starého a Nového zákona*, Řím 8,31.

¹⁵⁰ srov. PONSARDOVÁ, CH. *Víra v rodině*, s. 71.

v nebesích odpustil naše prohřešky.¹⁵¹ Zákon odpuštění spočívá v tom, že pokud člověk neodpustí, nemůže ani tomuto člověku Bůh odpustit.¹⁵²

- Modlitbu může blokovat i jiný hřích, vina či dluh. Pokud člověk v sobě ukrývá nějaký skrytý zlovyk, o kterém ví, že je v rozporu s Boží vůlí, víra je pak v naprosto krátkém spojení. Člověk je v hlubokém nitru přesvědčen o svém špatném jednání. Rozum mohl přesvědčit jeho svědomí o správnosti počínání, ale podvědomí již ovlivnit nedokáže, protože jeho podvědomí ví, jak se Bůh vyjadřuje ke hříchu a vině. Pokud člověk neuvede vše do pořádku, dveře modlitby mu zůstávají zavřeny.¹⁵³
- Další překážkou jsou pochybnosti, které v člověku dosahují hluboké úrovně. Základ modlitby ale tvoří víra a důvěra ve Slovo Boží. Pro člověka není důležité to, co říká on či ostatní lidé, ale to, co říká Bůh. Víra v Boha roste pomalu jako plod a postupně narůstá na důvěře v Boha. Víře se člověk učí nejen vyznáváním, ale učí se jí i v hlubinách jeho podvědomí. Veškeré pochybnosti jsou spolu se strachem, nejistotou a dalšími skryty v podvědomí. Člověk je může změnit pouze dlouhodobým procesem přeškolování a zkušeností, kterých se mu během života dostane.¹⁵⁴
- Nepochopení Boží vůle představuje další překážku. Základním předpokladem vyslyšení modlitby je shoda s Boží vůlí, kterou je dobré poznat. Jsou situace, kdy něco neodpovídá časovému plánu Boha. Vhodnou ukázkou můžeme najít na rodičích, kteří se modlí za své vážně nemocné dítě. Samozřejmě prosí, aby se uzdravilo ihned. V Božím záměru je uzdravení tohoto dítěte, ale ještě před tím chce Bůh využít této situace k duchovnímu uzdravení některých členů rodiny. Uzdravit jejich dítě plánuje tedy až např. za několik měsíců, kdežto rodiče naléhající na Boha požadují uzdravení ihned. Boží odpověď se tedy nemusí dostavit ihned, neznamená to ale, že Bůh nechce odpovědět na jejich prosby.¹⁵⁵
- Poslední překážkou, kterou bych chtěla uvést, je satanův odpor. Satan je bytostí, která se staví proti jakémukoli Božím počínání, nejedná se o nějakého bezmocného nepřítele. Bůh vyslyší prosby lidí, ale důvodem zdržení jeho odpovědi může být právě tento nepřítel. Tak tomu bylo i v případě pokorného

¹⁵¹ srov. *Bible. Písmo svaté Starého a Nového zákona*, Mk 11,25.

¹⁵² srov. CHRISTENSON, L. *Křesťanská rodina*, s. 207-208.

¹⁵³ srov. tamtéž, s. 209-210.

¹⁵⁴ srov. tamtéž, s. 210-211.

¹⁵⁵ srov. tamtéž, s. 211-212.

Daniela, kterému Hospodinův anděl vysvětloval, kdo ho zdržel v Jeho odpovědi. Vyslyšení zde totiž bylo „na cestě.“¹⁵⁶ Bůh Danielovy prosby vyslyšel záhy pro jeho modlitby za porozumění a pokořování se před Bohem v postu. Je ale mnoho modliteb, které nejsou vyslyšeny hned, modliteb, u kterých jejich vyslyšení „visí mezi nebem a zemí“ a čekají na víru, která má tu sílu „strhnout účinek dolů na zem“.¹⁵⁷

5.4 Modlitby rodičů

Existuje řada druhů modliteb, které se rozdělují podle různých kritérií. V této práci představím několik druhů modliteb, které obohacují osobní vztah rodičů s Bohem a jsou takovou přípravou pro jejich kněžský úřad v rodině. Rodiče by totiž měli být kněžími své rodiny. K tomuto poslání potřebují, aby jejich vlastní vztah s Bohem byl důvěrný a oni tak mohli vyprosit hojné Boží požehnání pro svou rodinu. Podotýkám, že uvedené modlitby nejsou určeny výhradně pro rodiče, mohou se je modlit i lidé, kteří rodiči nejsou.

K obohacení vztahu s Bohem mohou využívat následující modlitby:

- Modlitba o vedení – tuto modlitbu se rodiče modlí, chtějí-li prosit o vedení či zjevení Boží vůle. Rodiče, kteří předstupují před Boha s touto modlitbou, se musí zcela ztišit – vnějšně i vnitřně. Přednášejí své záležitosti Bohu a snaží se mu naslouchat, protože touží poznat Boží vůli. Předpokladem pro tuto modlitbu je schopnost přijmout jakoukoli Boží odpověď. Tato odpověď vyžaduje absolutní otevřenost pro Boží cestu. Bůh může odpovídat různými způsoby, např. prostřednictvím nějakého člověka, se kterým se setkají, prostřednictvím Písma, odpovědi se člověku může dostat při kázání nebo také Bůh odpovídá nějakými okolnostmi, které se přihodí. Pro ukázkou uvádím krátký úryvek ze Žalmy, který může být součástí zmiňované modlitby o vedení.¹⁵⁸

¹⁵⁶ srov. *Bible. Písmo svaté Starého a Nového zákona*, Dan 10,12-14.

¹⁵⁷ srov. CHRISTENSON, L. *Křesťanská rodina*, s. 212-213.

¹⁵⁸ srov. *tamtéž*, s. 201-203.

*„Ukaž mi, Hospodine, cesty své,
svým stezkám nauč mě.
Ved' mě a uč mě pravdě své,
vždyť ty jsi Bůh, můj Zachránce,
na tebe spoléhám každý den!“¹⁵⁹*

- Vyzývání – při této modlitbě se lidé značně otevírají Bohu. Člověk má tendenci soustředit se především sám na sebe. Při této modlitbě se ale začne otevírat a soustředit na Boha, protože smyslem této modlitby je chválení, velebení a vyzývání Boha. Tuto modlitbu běžně doprovází četba Žalmů, Písní, chvalozpěvů anebo také prosté písně ze zpěvníku, přičemž je užitečné umět některé zpaměti.¹⁶⁰
- Meditace – jedná se o tichou modlitbu, při které lidé, dlící v Boží přítomnosti, nechávají volně plynout Boží myšlenky do jejich vědomí. Občas vysloví nějaké slovo či větu, jako např. „Pane Ježíši Kriste, smiluj se nade mnou.“ Při této modlitbě vystupují z hlubin nitra různé symboly či obrazy z Písma.¹⁶¹
- Přimluva – tato modlitba je založena na principu přimlouvání a modlení se za někoho. Obzvláštní přínos pro tuto modlitbu tkví v tom, když si člověk představí, že je tím, za kterého se modlí. Veškerá kritika a posuzování dotyčného jdou totiž stranou. Naopak vznikne láskyplnějším a laskavějším postoj. V srdci přimlouvajícího dochází k výměně a k vzájemnému působení Boha a osoby, za kterou se modlí.¹⁶²
- „Střelná modlitba“ – jedná se o modlitbu, která je charakteristická svou rychlostí. Střelná modlitba je krátká, lidé ji používají během své práce a v dalších situacích, kdy jsou zaneprázdněni a čas na modlitbu je velice omezený. Tato modlitba může mít úspěch jen u člověka v Bohu zakotveném, který pěstuje pravidelný modlitebný život. Stavět duchovní život jen na těchto modlitbách není možné, člověk musí být ochoten obětovat modlitbě svůj čas.¹⁶³

¹⁵⁹ Bible. Písmo svaté Starého a Nového zákona, Žl 25,4-5.

¹⁶⁰ srov. CHRISTENSON, L. *Křesťanská rodina*, s. 204.

¹⁶¹ srov. tamtéž, s. 204-205.

¹⁶² srov. tamtéž, s. 205-206.

¹⁶³ srov. tamtéž, s. 206-207.

6. Závěrečná úvaha

V předložené práci jsem se pokusila zachytit správné fungování rodiny nevěřících, a dále objasnit, jak by měla fungovat rodina křesťanská. V závěrečné úvaze se chci zamyslet nad tím, v čem může křesťanská víra pomoci k dobrému fungování rodiny, přičemž budu vycházet z výše uvedených skutečností a získaných poznatků.

Za důležitý prvek křesťanské víry napomáhající lepšímu fungování rodiny pokládám už samotné uzavření svátostného manželství.

Dozvěděli jsme se, že svátost je obřad církve, který dotyčné posvěcuje Boží milostí. Je to jakýsi zdroj milostí, z něhož pramení bohaté Boží požehnání. Tato svátost rozhojňuje trvalý zdroj nadpřirozeného života a přidává i zvláštní dary, dobrá vnuknutí a semena milosti, obohacuje přirozené síly a zdokonaluje je, aby manželé všechno dovedli pochopit, vroucně si zamilovat a pevně se držet a opravdu uskutečňovat vše, co se vztahuje ke stavu manželskému, k jeho účelům a povinnostem. Církev učí, že když dva lidé vstoupí do svátostného manželství, tak už nežijí jen ze sebe, ale žijí z Boží síly, kterou obdrželi touto svátostí.¹⁶⁴ Prostřednictvím této svátosti jsou manželé posvěceni. Svátostnost vnitřně uzdravuje, osvobozuje a očišťuje. Je tedy opravdovým zdrojem milostí.

Další křesťanský prvek napomáhající lepšímu fungování rodiny spatřuji v Božím řádu. Věřící rodina, která přijme Boží řád, je chráněna před (ne)řádem tohoto světa. Boží řád na zemi není proto, aby lidé byli omezováni, a aby svoboda člověka byla omezována, ale paradoxně proto, aby člověk byl svobodný. Řád, který Bůh ustanovil pro tento svět, má být řádem, který chrání lidskou svobodu. Věřící rodina se tak stává rodinou svobodnou a je chráněna před (ne)řádem tohoto světa. Pro křesťany platí, že mají mít v úctě své bližní, tedy i svou rodinu, zachovávat důstojnost všech lidí, mají se vyhýbat křivým svědectvím proti svým bližním, poctivě plnit své úkoly v rodině a mnohé další. Pokud budou v křesťanské rodině dodržovány všechny požadavky, které je možno vyčíst z Bible, dovoluji si tvrdit, že rodina se stane harmonickou, radostnou, s otevřenou náručí pro bližní, bude v ní přebývat Duch lásky a tato rodina ponese bohaté plody darů Ducha svatého.

¹⁶⁴ srov. PIUS. *Encyklika Pia XI. O křesťanském manželství Casti connubii*, čl. 238-41.

Přínos křesťanské víry pro fungování rodiny dále vnímám ve vztahu k Bohu skrze bližního. Předpokladem pro lásku k Bohu je láska k člověku. Máme-li tedy milovat Boha, musíme současně milovat svého bližního. Milovat bližního znamená především chtít pro něho dobré. V tom spatřuji velký přínos víry nejen pro rodinu, ve které v důsledku víry panuje především láska mezi členy, ale i jako přínos pro celou společnost.

Jako poslední přínos pro křesťanskou rodinu uvádím větší stmelení rodiny. Rodina křesťanů se schází při společných modlitbách, ve kterých se setkává s živým Bohem, při čtení Písma svatého, členové rodiny společně uctívají křesťanské tradice či rituály a sdílí svou víru. Toto vše přispívá ke stmelení rodiny a k vytvoření větších pevnějších pout mezi rodinnými členy.

Nakonec se chci zmínit o dvou negativěch, na které někdy bývá poukazováno. Jedná se o negativní prvky, jež jsou některými lidmi přisuzována křesťanské víře

Mezi jedno z nejčastěji diskutovaných témat patří problematika antikoncepce. Církev odmítá jakoukoliv formu antikoncepce. Přijímá stanovisko přirozeného plánování rodičovství, které využívá přirozených ukazatelů plodnosti k určení plodných a neplodných dnů. V tomto stanovisku vidí respekt k přirozenosti ženy a intimního styku. V důsledku přirozeného plánování rodičovství může docházet k tomu, že rodina má více dětí, což může být problémem u sociálně slabších rodin, proto je tato metoda spíše odsuzována. Velkou roli zde ale hraje důslednost a obezřetnost v dodržování této metody.

Druhé negativum je shledáváno v nerozlučitelnosti svátostného manželství. Manželé, kteří uzavřou manželství před Bohem, uzavřou sňatek natrvalo, tento krok již nejde vrátit zpět. V dnešní době, kdy míra rozvodovosti stále stoupá, může působit uzavření trvalého svazku manželského příliš riskantně. Pokud se tito manželé civilně rozvedou, před Bohem stále zůstávají manželi, což jim zabraňuje k přijímání svátostí. Nosí tedy jisté břemeno. Otázkou je, nakolik se tito dva rozvedení manželé znali, nakolik se měli rádi a nakolik si rozuměli, než spolu uzavřeli svátost manželství.

Nepochybně je třeba zahrnout do plánování rodiny zodpovědnost a hledat vhodná východiska v pastoraaci těch, kdo se dostali do tíživé situace vlivem rozpadu manželství.

Závěr

Předložená bakalářská práce nabízí vhled do problematiky víry v rodině.

V první kapitole práce přibližuji pojem rodina, pojednávám o prototypu správně fungující rodiny, nastiňuji problémy, se kterými se potýká současná rodina, a představuji roli sociálního pracovníka při práci s rodinou.

Ve druhé kapitole se zabývám velkými náboženstvími, neboť moje práce s fenoménem náboženství a jeho různými projevy těsně souvisí. Zaobírám se předně křesťanskou vírou, ale pro srovnání charakterizuji i ostatní velká světová náboženství s důrazem na jejich vliv na rodinný život.

Třetí kapitola pojednává o křesťanské rodině. Pozornost je zaměřena již na samotné manželství, které je základem rodiny, poté následuje charakteristika křesťanské rodiny, výčet základních funkcí rodiny a popis rolí v rodině.

Čtvrtá kapitola navazuje na předchozí zaměřujíc se na výchovu dětí v křesťanské rodině, která se do jisté míry liší od výchovy dětí v rodině nevěřících. Představuji zde základní kroky vedoucí k přiblížení Boha dětem a všímám si souvislosti mezi poslušností dětí vůči rodičům a vůči Bohu, kterou považuji v rámci výchovy v křesťanské rodině za významnou.

V páté kapitole poukazuji na význam modlitby pro rodinný život. Nejdříve specifikuji tento výraz, dále objasňuji jeho obsah, následně pojednávám o opěrných bodech na cestě modlitby, o možných překážkách na této cestě a v poslední části zaměřuji pozornost na modlitby rodičů, které jsou pro duchovní život rodiny klíčové.

Poslední kapitola je psána formou úvahy nad tím, v čem může křesťanská víra pomoci ve fungování rodiny.

Cílem mé práce bylo vystihnout podobu současné rodiny nehlásící se k žádnému náboženskému vyznání a rodiny, jejíž členové vyznávají křesťanství. Věnovala jsem se převážně rodině křesťanské, u které jsem se zaměřila na její specifika a projevy víry v rodině, přičemž jsem hledala odpověď na otázku: „V čem může křesťanská víra pomoci ve fungování rodiny?“. Odpověď na tuto otázku se ozřejmuje především ve

třetí kapitole s názvem „Křesťanská rodina“ a dále v závěrečné úvaze, ve které nacházím a jmenuji konkrétní přínosy křesťanské víry pro rodinu. Zmiňuji též negativa, která bývají křesťanské víře přisuzována, co se týče rodiny.

Uvedený postup mě dovedl k závěru, že křesťanská víra významně proměňuje fungování rodiny. Toto vyznání se odráží nejen v interakcích mezi členy rodiny, ale i v životě rodiny v rámci širší společnosti. Víra v rodině je shledávána jako vysoce hodnotná, představuje velký přínos pro rodinu, která se vlivem živého vztahu s Bohem od základu proměňuje.

Ukázala jsem, že vztah k Bohu se nutně odráží ve vztahu k bližnímu. Pokud rodina chová k Bohu pravou úctu a lásku, ctí a miluje i bližní. Křesťanskou rodinu obohacuje církev a je tomu i naopak, církev je obohacována křesťanskou rodinou, což je jedno z poslání křesťanských rodin.

Opírajíc se o odbornou literaturu zabývající se problematikou rodinného života soudím, že společenství rodiny má obrovskou hodnotu. Rodina tvoří základní buňku lidské společnosti a žádná jiná instituce nedokáže tuto primární skupinu nahradit.

Člověk nevyznávající křesťanství může mít o tomto náboženství zkreslené představy a o jeho vlivu na společnost může smýšlet negativně. Přítomná práce upozorňuje na dobra, která s sebou křesťanská víra nese a která přispívají k žádoucímu fungování rodiny, a tedy i společnosti.

Seznam použitých zdrojů

Monografie

1. *Bible. Písmo svaté Starého a Nového zákona.* Praha: Zvon, 1991. ISBN 80-7113-009-5.
2. BRUMLIK, M. *Judaismus.* 1. vyd. Praha: Grada Publishing, 2012. 96 s. ISBN 978-80-247-3914-4.
3. ĎURICA, J. *Manželstvo a rodina v Biblii.* 1. vyd. Trnava: Dobrá kniha, 2008. 187 s. ISBN 978-80-7141-616-6.
4. HÖFFNER, J. K. *Manželství a rodina.* Brno: CDK, 1999. 43 s. ISBN 80-85959-49-6.
5. CHALOUPKOVÁ, J; ŠALAMOUNOVÁ, P. *Postoje k manželství, rodičovství a k rolím v rodině v České republice a v Evropě.* 1. vyd. Praha: Sociologický ústav AV ČR, 2004. 73 s. ISBN 80-7330-062-1.
6. CHRISTENSON, L. *Křesťanská rodina.* Nakladatelství: neuvedeno. 1970. 311 s. ISBN (Brož.).
7. JAN PAVEL II. *Dopis rodinám papeže Jana Pavla II.* Praha: Sekretariát České biskupské konference, 1994. 60 s. ISBN neuvedeno.
8. JAN PAVEL II. *Familiaris consortio: apoštolská adhortace Jana Pavla II. O úkolech křesťanské rodiny v současném světě.* 1. vyd. Praha: Zvon, 1992. 101 s. ISBN 80-711-3067-2.
9. KEENE, M. *Světová náboženství.* 1. vyd. Praha: Euromedia Group, 2003. 192 s. ISBN 80-242-0982-7.
10. KEMP, H. P. *ABC světových náboženství.* 1. vyd. Praha: Česká biblická společnost. 2014. 129 s. ISBN 978-80-87287-65-1.
11. KIRSTE, R; SCHULTZE, H; TWORUSCHKA, U. *Svátky světových náboženství.* 1. vyd. Praha: Vyšehrad, 2002. 128 s. ISBN 80-7021-588-7.
12. KOREC, J. CH. *K manželstvu a rodině.* 2. vyd. Bratislava: LÚČ, 2004. 240. ISBN 80-7114-418-5.

1. 13. KROCKAUER, R; BOHLEN, S; LEHNER, M. *Theologie und soziale Arbeit Handbuch für Studium, Weiterbildung und Beruf*. 1. vyd. München: Kösel, 2006. 150 s. ISBN 34-663-6710-7.
2. 14. LESTER, R. C. *Buddhismus. Cesta k osvícení*. Praha: PROSTOR, 1977. 208 s. ISBN 80-85190-53-2.
3. 15. PAVEL VI. *Gaudium et spes*. 1. vyd. Praha: Vyšehrad, 1969. 128 s. ISBN nevedeno.
4. 16. PIUS. *Encyklika Pia XI. O křesťanském manželství Casti connubii*. 2. vyd. Olomouc: Velehrad, 1941. 100 s. ISBN neznámé.
5. 17. PONSARDOVÁ, CH. *Víra v rodině*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2008. 239 s. ISBN 978-80-7195-184-1.
6. 18. SATIROVÁ, V. *Knihy o rodině*. 2. vyd. Praha: Práh, 2006. 362 s. ISBN 80-7252-150-0.
7. 19. SIMAJCHL, L. *Manželství v záběhu*. 3. vyd. Vranov nad Dyjí: A.M.I.M.S., 2009. 44 s. ISBN nevedeno.
8. 20. SOKOL, J. *Filosofická antropologie: člověk jako osoba*. 1. vyd. Praha: Portál, 2002. 224 s. ISBN 80-7178-627-6.
9. 21. ŠRAJER, J; MUSIL, L. *Etické kontexty sociální práce s rodinou*. 1. vyd. České Budějovice: Albert, 2008. 150 s. ISBN 978-80-7326-145-0.
10. 22. VÝROST, J; SLAMĚNÍK, I. *Aplikovaná sociální psychologie*. 1. vyd. Praha: Portál, 1998. 383 s. ISBN 80-7178-269-6.
11. 23. WINTER, D. *ABC Křesťanství*. 1. vyd. Praha: Česká biblická společnost, 2010. 129 s. ISBN 978-80-87287-05-7.
12. 24. WRIGHT, H. N; OLIVER G. J. *Průvodce křesťanským rodičovstvím*. Ventura: SAMUEL, 2004. 233 s. ISBN 80-86849-00-7.

Internetové zdroje

1. KOZLOVÁ, L; TOMANOVÁ, N. *Dobrovolné mateřství bez partnera* [online], poslední aktualizace 2005 [cit. 2015-3-19]. Dostupné na WWW: <http://www.genderonline.cz/cs/issue/3-rocnik-6-cislo-1-2005-rodicovstvi/10>.
2. SHEHADEH, S. *Rodina v islámu* [online], poslední aktualizace 7. 12. 2012 [cit. 2015-03-21]. Dostupné na WWW: <http://www.infomuslim.cz/news/rodina-v-islamu/>.

ABSTRAKT

VESELÁ, E. *Přínos víry pro fungování rodiny*. České Budějovice 2014. Bakalářská práce. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích. Teologická fakulta. Katedra systematické teologie. Vedoucí práce K. Břichcínová.

Klíčová slova: rodina, fungování rodiny, víra, přínos, křesťanství, náboženství, modlitba, Bible, sociální pracovník

Práce se zabývá vírou v rodině a jejím přínosem pro fungování rodiny. První kapitola přibližuje pojem rodina, pojednává o prototypu správně fungující rodiny, o problémech, se kterými se potýká současná česká rodina, a o roli sociálního pracovníka při práci s rodinou. Druhá kapitola uvádí čtenáře do problematiky náboženství. Třetí kapitola pojednává o křesťanské rodině. Nejprve o samotném manželství, poté o charakteristice zmíněné rodiny, o základních funkcích a o rolích v rodině. Čtvrtá kapitola poukazuje na výchovu dětí v křesťanské rodině, popisuje základní kroky k přiblížení Boha dětem a zmiňuje poslušnost dětí. V páté kapitole je poukázáno na význam modlitby pro rodinný život. Poslední kapitola je psána formou úvahy nad tím, v čem může křesťanská víra pomoci ve fungování rodiny.

ABSTRACT

Contribution of faith to functioning of a family

Keywords: family, functioning of a family, faith, contribution, Christianity, religion, prayer, The Holy Bible, social worker

The thesis deals with faith in a family and its contribution to the functioning of a family. The first chapter introduces the concept of a family, discusses the prototype of a well functioning family, the problems faced by a contemporary Czech family and the role of a social worker while working with a family. The second chapter introduces the reader to the topic of religion. The third chapter discusses a Christian family. First the marriage itself, then the characteristics of the family in question, basic functions and roles in the family. The fourth chapter refers to raising children in a Christian family, describes the basic steps to create a closer relationship between God and children and mentions obedience of children. The fifth chapter points out the importance of a prayer in a family life. The last chapter is a reflection on how the Christian faith can help in functioning of a family.